KARYS

1965
RUGPJŪTIS - RUGSĖJAS
SEPTEMBER

Nr. 7

KARYS

1965

Nr. 7 (1414)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis

Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Kalbinę dalį redaguoja — Kazys Kepalas

Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas

•

Administratorius — Leonas Bileris

Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

Atskirus skyrius redaguoja:

P. Petrušaitis — Tremties Trimitas

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje

Kunigunda Kodatienė — Šaulė Tremtyje

TURINYS

Plk. Pranas Saladžius, paskutinysis L. Šaulių Sąjungos vadas ..... viršelis

Dr. J. Remeika — Nepamirštamasis dailininkas Petras Rimša 193

K. Ališauskas — Ukmergės operacija 196

P. L. — Karo mokykloje 199

V. Raulinaitis — Anglai saksai ir aisčių Pabaltijyje 202

P. Žilys — Suomių Sovietų 1939-40 m. karas 205

Tremties Trimitas 210

Šaulė Tremtyje 213

Karinės Žinios 215

Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 216

Kronika 217

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS; Chicago ..... A. REKLAITIS; Cleveland ..... L. LEKNICKAS; Los Angeles ..... O. ŽADVYDAS; Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS; Rochester ..... P. SALADŽIUS; Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — "Baltic Florists"

Brooklyn, N. Y. — J. Pašukonis

Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai", H. Naujoks, "Parama", K. Rožanskas, G. Šilingaitė, J. Virpša, Kareckas, Edv. Štangenbergas.

Detroit, Mich. — V. Perminas — S. Malinauskas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Newark, N. J. — Kazys Trečiokas

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Gainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firle, So. Australia

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.

SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka

093 00523782 3

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

KARYS

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 7 (1414) RUGPJŪTIS - RUGSĖJAS - SEPTEMBER 1965

NEPAMIRŠTAMASIS DAILININKAS

Mano atsiminimai apie Petrą Rimšą ir tą svarbų laiką

DR. JONAS REMEIKA

Nuostabi ir patraukli asmenybė. Mūsų dailininkų tarpe jis yra šulas. Ne tik tėvams Petras buvo džiaugsmas ir žvaigždė, bet ir tėvynei.

Neturtingų tėvų sūnus būdamas, motinėlės pamokytas lietuviškai, Patras Rimša lanko tik pradžios mokyklą, kurioje tuomet rusiškai temokė. Turėdamas iš mažens didelį palinkimą menui, 17 m. amžiaus sulaukęs, kaip anas pasakų bernelis, Petras iškeliauja į pasaulį. Mokosi Varšuvoje, Paryžiuje, Krokuvoje, Italijoje, Petrapilyje ir Berlyne.

Spaudai iškovojus laisvę 1904 metų gale, jis rūpinasi Lietuvos Dailės draugija, kuri įsikūrė 1907 m. Tuo reikalu vyksta į Ameriką ir renka aukas.

— — —

Jau prieš Didįjį karą jo vardas buvo plačiai žinomas. Mes mokiniai pasiimdavom Šiauliuose iš savo kuopelių bei švietimo draugijų naudingų knygučių kaimui ir platinom per atostogas; taip pat ir Lietuvos Dailės draugijos atvirukų, kurie vaizdavo kaimo dailę, arba mūsų menininkų kūrybą, pav. Žmuidzinavičiaus, Zikaro ir kitų. Taip pat ir Rimšos. Kiekvienas stengdavomės žmonių labui kuodaugiausia jų išplatinti. Pasipelnyti niekas negalvojome.

— — —

Arčiau pažinti Petrą Rimšą teko tik po pirmojo Didžiojo karo. Tada buvo neramūs laikai, tačiau dvelkė išsilaisvinimo viltimi. Lietuva jau iš seno buvo šalis, kur Vakarų ir Rytų bangos susiremdavo. Todėl šis karas ypatingai nusiaubė mūsų kraštą. Visur skurdas į akis žiūrėjo. Sugrįžę žmonės į apleistas vietas pastogės nerasdavo ir jokio gyvulio. Tūlas, įsirausęs pakrantėj ir pasidaręs pastogę, manėsi kaip toliau gyventi. Vis dėlto pakilia dvasia jaunas ir senas triūsė ir tikėjo, kad audrai nurimus saulutė Lietuvai nušvis.

Nebaigusi mokslo jaunuomenė turėjo darbo visose srityse: tai kariuomenėje, tai mokyklose ar kitose valdžios įstaigose ir visuomenės draugijose. Be to, ir sienos vykti į Vakarus studijoms buvo uždarytos iki 1919 m. gruodžio mėnesio. Karo pabaigoj tik keliems pasisekė išvykti iš Petrapilio per Švediją į Šveicariją.

Daugiausia studentų pasirinko studijoms Berlyną. Viena, arčiau buvo, antra, universitetas ten tuomet pasižymėjo mokslo vyrais. Vokiečiai ne veltui prisimena šį laiką kaip Berlyno universiteto žydėjimo laikotarpį. Be to, maloni buvo studijuojantiems ir mūsų, ką tik įsikūrusios, pasiuntinybės globa.

— — —

Mūsų pirmasis pasiuntinys dr. J. Purickis, kuris 1919 m. parašė Šveicarijos Friburge įdomų mokslo darbą apie reformacijos išsiplėtimą Lietuvoj, mumis rūpinosi, kur galėdamas. Kam trumpa buvo, leisdavo patarnauti pasiuntinybėj, arba dykai važiuoti per atostogas į Lietuvą diplomatiniu kurjeriu. Pasiuntinybės rūmai mums buvo užuobėgos vieta. Kartą net visą mūsų būrį pakvietė pasėdon, kur linksmai praleidom vakarą, šeimininkaujant pasiuntinybės raštininkei

tilžietei Jagomastaitei. Deja, jos visa šeima nacių laikais pabėgusi į Vilnių iš Tilžės, tragiškai užbaigė gyvenimą.

— — —

Tai čia, tai ten, mes dažnai susibėgdavom. Valgyklose, studentų susirinkimuose, sekmadieniais iškylose. Ypatingai mėgdavome gražų Grunewaldo pušyną ir jo pakrantes palei ežerą. Šiais atvejais teko susitikti su Rimša.

Iš vieno anų laikų (1920 m.) vaizdo Grunevalde matau visą būrį jaunuomenės. Beveik trisdešimt. P. Karvelis — vėliau finansų ministeris, V. Didžys — gydytojas, P. Grajauskas — banko direktorius, J. Sakalauskas — Tautų Sąjungoj atstovas, K. Binkis — poetas, E. Jatulis — Tilžėje ir Charbine konsulas, J. Talat-Kelpša —operos dirigentas, Jonuškaitė — dainininkė, J. Mackevičiūtė — gydytoja, Orintaitė, Pajaujis, Butkų Juzė — poetas. Ir taip toliau. Jaunimo vidury svečias iš Kauno Raudonojo Kryžiaus pirmininkas dr. Alekna.

Aplamai mūsų viršūnės atvykę Berlynan mėgdavo su mumis pabendrauti, jei tik jiems savaitės gale atlikdavo laiko. O mums buvo įdomu ir naudinga arčiau pažinti mūsų viršūnes, pav. buvusį rusų dūmos (parlamento) plačiai žinomą atstovą kun. Laukaitį, Martyną Yčą. . .

Deja, šitą moksleivių girelę gerokai laikas išskynė ir išblaškė po visą pasaulį . . .

— — —

Nedažnai tekdavo matyti augštą, tęvą, kruopštų Rimšą. Jis visuomet palikdavo malonų įspūdį. Ramus, švelnus, gerai nusiteikęs, sąmojingas, paprastutis. Saugok Viešpatie, ne girūnas, ne koks pasipūtėlis, nors ir visą pasaulį buvo apsukęs! Atvirai išdroždavo apie save ir ką kur ne taip padaręs, kaip reikėjo. Kaime augo, kaimu didžiavosi ir mylėjo išlikusį lietuvių būdą. Atrodė lyg būtų žmonių pamėgtas Strazdelis.

Štai, pasakoja vienas jo draugas pristato jį kaip jauną menininką, rodos, kunigaikščio Oginskio rūmuose Varšuvoje. Menė pilna svečių. Jis dar neįpratęs sukinėtis po parketus. O ponių galybė. Jis kiekvienai kinku-linku — ir į ranką pakšt. Jo draugas iš kantrybės išėjęs, sako jam į ausį: "Na, ganės".

Nors Rimša ir daug po pasaulį blaškėsi, tačiau savo motinėlės nepamiršo. Tuomet buvo gramofonas madoje. Įsigijo ir jis. Po nekurio laiko ir antras atsirado. Į juokaujančius rimtai pažvelgė: jis norįs savo motinėlei kaime malonumą padaryti. Ją, senutę, palinksminti . . . Bet po Kalėdų, žiūrim — mūsų Rimša sugrįžta su gramofonu. "E", sako, "mamytė, išgirdusi muziką, nuliūsta ir apsiverkia . . . Negu mano toks noras buvo? Ėmiau ir parsivežiau".

Nors atsidėjęs dirbo, bet laikė sau garbe ir nepraleisdavo progos iškelti savo tėvynę. Kartą mums pasakojo apie menininkų kaukių vakarą Berlyne. Jis skraidėsis po menę kaip Lietuvos bernelis, su saldainių pintinėle. Už tą sumanią mintį gavo premiją. O mums tai nutylėjo. Tik paskiau sužinojom. Kaip gi kitaip: juk tai buvo mūsų kuklus Rimša, o ne kas kitas . . .

— — —

Vieną sykį keliese klausėme vokiškos paskaitos su vaizdais apie Klaipėdos krašto gražią kaimo dailę. Šalia manęs sėdėjo senyva sidabro plaukais ponia. Išgirdus lietuviškai kalbant, prasitarė: jai būtų įdomu arčiau pažinti mūsų kalbą, o gal ir aš norėčiau geriau pramokti vokiečių kalbos. Mes, maž visi, silpnai vokiškai mokėjom. Šiokiu ar kitokiu būdu jos mokėmės, nes nelengva buvo studijuoti. Todėl mielai sutikau. Tai buvo Ida Altmann Bronn. Rašytoja, demokratė, daug nusimananti muzikoje ir šiaip meno srityje. Anksčiau gyvenusi Karaliaučiuje. Pasakojo, kad prie Karaliaučiaus kaime girdėjusi dar lietuviškai kalbant. Jos džiaugsmui vėliau išverčiau man jos padovanotos knygutės vienas eilutes ir pasiunčiau Amerikos laukraščiui "Vytis".

Mūsų pasiuntinybė paruošė šaunų vakarą, pirmą festivalį, norėdama supažindinti augštus berlyniečius su mūsų dainininkais. Svečių tarpe buvo ir ši ponia su savo vyru inžinierium. Be operos dainininkų pasirodė ir Jonuškaitė, dar tuomet mokinė. Koncertą užbaigė mūsų dainos žvaigždė Kipras Petrauskas. Apvaizdos apdovanotas gražia išvaizda, romantiška laikysena ir dar tokiu puikiu balsu, žavėte žavėjo visus.

Kartą ponia Altmann - Bronn sumanė aplankyti skulptorių Johannes Goetz. Pasiūlė man ir Rimšą pakviesti, tikėdama jam patarnausianti. Goetz buvo žymus vilhelminio laikotarpio menininkas realistas. Jis daug prisidėjo Berlyno pagražinimui savo Quadriga, kaizerio Vilhelmo paminklu, Moabito Lokių tiltu . . . Magdeburgą puošia jo Gutenbergo ir karalienės Liuizos paminklai.

Senutis Goetz savo erdvioje ateljė tėviškai papasakojo mums apie savo nuveiktus darbus. Rimša parodė jam keletą savo darbų nuotraukų. Ypatingai jis atkreipė dėmesį į "Vargo mokyklą", kur verpianti motina moko skaityti bernelį. Gėrėjosi juo ir teisingai atspėjo vaizdo mintį.

— — —

Šis Rimšos vaizdas yra nepamirštamas spaudos draudimo laikotarpio (1864 - 1904) simbolis. Tai buvo šiurpūs laikai. Lietuvių kalba buvo pašalinta iš mokyklų, spauda užginta. Rusai norėjo mus visai nutrinti nuo žemės paviršiaus.

Negaliu pamiršti ką mano tėvelis, man paūgėjus, papasakojo apie Kražius. Mes gyvenom arti Dubysos. Tuo laiku dar tik trečius metus teėjau. Už gero kilometro, anapus Dubysos, naktį kazokai taip smarkiai iš Šiaulių skubėjo policijai padėti užimti Kražių gražią vienuolyno šventovę žmonėms nenusileidžiant, kad nuo žirgų pasagų plentas dundėte dundėjo. Ši žiauri žudynė (1893 m.) sukėlė visoj vakarų Europoj didelį pasipiktinimą.

Toks rusų barbariškas elgesys dalinai stiprino ir lenkų įtaką Lietuvoje. Žmonės mieliau linkdavo lenkų spauda naudotis, kuri nebuvo užginta, negu rusų — žiauriai verčiama.

Moterų bei motinų tuo metu darbas lietuvių kultūrai buvo iš tikrųjų milžiniškas: jos mokė vaikus lietuviškai skaityti ir melstis. Ir mane motinėlė prie ratelio mokė lietuviškai skaityti. Todėl mūsų tėvynėje, maž visi, moka skaityti. Tai yra lietuvių moters didelis nuopelnas tautai. Šis jų darbas nepraeinamai švitės.

Ana, vakarų Europoje kai kurios, net senos kultūros, šalys taip atsiliko švietime, kad, reikia tiesiog stebėtis. Tokioje Ispanijoje, kurios karalius Pilypas II 14 amž. pasididžiuodamas pabrėždavo, kad jo valstybė tokia didelė, kad joje niekuomet saulė nenusileidžianti. O šiandien Ispanijoje net 48 nuošimčiai analfabetų!

— — —

1927 metais, turėdamas progos, sumaniau su žmona aplankyti Kaune P. Rimšą. O menininkus visuomet labai mėgdavau. Visur ir visada pareikšdavau mintį palaikyti meną. Jis berods visą laiką gyveno Kaune, Mickevičiaus gatvėje, arti Nemuno.

Ne taip lengva buvo surasti ir užkopti pas jį. Perėjus didelį kiemą, teko lipti mediniais laiptais pagal namų sieną iš oro. Pasisukinėję suradom jieškomas duris ir, galų gale, atsidūrėm dideliame kambaryje. Tai buvo dailininko ateljė. Be prabangos. Nuo lubų iki grindų kabėjo jo visokių visokiausių kūrinių. Tikras muzėjus.

Susėdę dalinomės atsiminimais. O buvo ko įdomaus matyti ir girdėti, taip pat ir apie menininko įvairius veikalus pakalbėti. Ir čia Rimša, rodydamas savo svetingumą, iškirto juoko. Ką tai paspaudė — ir nusileido nuo lubų ant stalo dėžutė su saldainiais mano žmonai.

Tai buvo paskutinis mūsų pasimatymas.

— — —

Petrą Rimšą žmonės mėgo. Jo nuveikti kūriniai pasižymi augšto meno skoniu. Sugebėjo pagauti vaizdus iš gyvenimo, kurie savo aiškumu ir tikslumu strigte stringa į akis. Taip veikia ir plačiai žinomi jo kūriniai: "Mūsų mokykla", "Artojas", kur vaizduoja caristinės Rusijos pastangas mus slėgti, tautiniai ir tikybiniai palaužti.

Rimša buvo realistas. Nesivaikė sunkiai suprantamas plačiai visuomenei meno naujoves. Tačiau mūsų žilą senovę jis, kaip ir Vydūnas, idealizavo. Tai matome iš daugelio jo darbų, kad ir iš Vydūno trilogijos "Amžina ugnis", kurią jis prašmatniai savo grafika pagražino. Idealistine mąstysena dailininkas Rimša, kaip ir tūli kiti (Šimonis, Brakas), ilgėjosi ir laukė savo tėvynei laisvės, kaip saulutės patekant po ilgos, tamsios nakties.

Mūsų dailininkas Rimša niekuomet nebuvo turtingas. Ir dėl to jis nesisielojo. Čia gražiai Maironis pasakė: "Juk taip nedaug žmogaus laimužei reikia". Dažnai vykdavo žinių į pasaulį ir sugrįždavo ratuotas kaip bitelė į savo numylėtą tėvynę. Čialink spietėsi jo visos mintys.

Nors senatvėje jo dangus suniūko, tačiau mes jo nepamiršim: jo laisvės ilgesys tėvynei visada žavėjo mus ir žavės. Labai svarbu neatidėliojant išleisti plačią monografiją apie jo įdomų gyvenimą ir plačią, augštą kūrybą. Tai būtų dailininko palydėjimui į amžinybę gėlės, daugiariopas dėkui — už jo nepamirštamą kilnią tėvynės meilę.

Garbingam Lietuviui Šaulių Sąjungos Vadui

Plk. PRANUI SALADŽIUI

mirus, Jo šeimą ir artimuosius giliai užjaučiame.

Toronto Pūtvio Šaulių Kuopa

Buv. Šaulių Sąjungos Vadui

Plk. PRANUI SALADŽIUI

mirus, jo žmonai Bronei, sūnums ir visiems artimiesiems giminėms reiškiame nuoširdžią užuojautą.

Moterų Šaulių vadovė ir visos šaulės

Pedagogei ONAI KRIŠČIŪNIENEI

mirus, jos sesutę Emiliją Petrauskaitę — Š. T. redaktorę ir visus artimuosius gimines nuoširdžiai užjaučiame.

Moterų Šaulių vadovė ir visos šaulės

UKMERGĖS OPERACIJA

KAZYS ALIŠAUSKAS

1919 m. pavasariui atėjus buvo susirūpinta rusus bolševikus išvaryti iš Lietuvos. Balandžio 26 d. generalinio štabo viršininku buvo paskirtas gen. Silvestras Žukauskas (vyriausiu karo vadu tapo paskirtas gegužės 7 d.). Prasidėjo didesnio masto operacijos. Nuspręsta buvo pirmiausia paimti Ukmergę. Šiam reikalui gen. S. Žukauskas įsakė Panevėžio bataliono vadui karin. J. Variakojui:

a) Iš Kėdainių — Šėtos apylinkės pereiti į Jonavos — Pagelažių apylinkę.

b) Susitarti su vokiečių, saksų savanorių pulku, kurio štabas buvo Žeimiuose ir bendrai veikiant pulti ir užimti Ukmergę.

Operacijos vykdymo laikas, puolimo kryptis, išeities ribos nustatymas bei sparnų apsauga buvo palikta spręsti bendrai dalių vadams (lietuvių ir vokiečių), pagal vietoje esančias aplinkybes.

Operaciją suplanavo karin. M. Katche,[1] kartu su vokiečių pulko vadu, dalyvaujant karin. J. Variakojui ir kitiems lietuvių ir vokiečių karininkams. Besvarstant puolimo galimybes paaiškėjo, kad pirmiausia reikia užimti Pagirius, nes jų neužėmus, būtų sunku išlaikyti Ukmergę. Priešas iš Pagirių nuolatos grasintų kairiajam Ukmergės kariuomenės rinktinės sparnui. Dėl Pagirių nuolatos vyko kova, keletą kartų jie buvo užimti ir vėl prarasti. Bolševikai Pagiriuose laikė, tai didesnes, tai mažesnes, jėgas — nuo vienos kuopos iki vieno bataliono stiprumo.

Panevėžio batalionas, iki šios operacijos, buvo jau išaugęs į stiprų kovos vienetą. Turėjo 6 šaulių kuopas, kulkosvaidžių ir mokomąją kuopas, raitųjų žvalgų komandą, ryšių komandą ir ūkio kuopą. Viso jame buvo 35 karininkai ir apie 1,300 kareivių, daugumoje savanorių. Prie bataliono buvo priskirtas iš 1-os baterijos artilerijos būrys, karin. Geigai vadovaujant.

PAGIRIŲ PAĖMIMAS

Turimomis žiniomis, kurias suteikė žvalgai ir vietos gyventojai, Pagiriuose buvo apie 400 rusų raudonarmiečių. Vėliau, puolimui pasibaigus, paaiškėjo, jų ten buvo tik sustiprinta kuopa.

Pagirių paėmimui buvo skirta 4 kuopos Panevėžio bataliono, 1-as lietuvių artilerijos būrys ir 1-as vokiečių artilerijos būrys. Puolimo planą sudarė karin. M. Katche.

Sprendimas buvo sekantis:

a) Karin. J. Reikala su 1 ir 3 kuopomis ir dviem vokiečių artilerijos patrankomis užima vieškelį Siesikai-Pagiriai prie Anelavos dvaro.

b) Karin. B. Kulvietis su 2 kuopa, dviem lietuvių artil. patrankomis ir viena vokiečių patranka užima poziciją prie Leliūnų kaimo, vieškelis Šėta — Pagiriai.

c) Karin. J. Nastopka su 4-ta kuopa užima poziciją ant vieškelio Anciškės — Pagiriai (prie Vaiškonių kaimo, į rytus).

d) Viršila M. Raila su raitų žvalgų būriu apjoja, aplenkdamas Pagirius, ir prie Vaivadiškių dvaro perkerta pasitraukimo kelius priešui.

e) Puolimą pradėti balandžio 27 d. auštant (buvo nustatyta puolimo pradžiai valanda).[2]

Balandžio 26 d. kuopos susitelkė Šėtos miestelyje ir pavakarėje vieškeliu išvyko į Runeikių dvarą. Truputį pasilsėję, kuopos išsiskirstė užimti pagal joms duotą uždavinį įsakytas pozicijas. Vykdant Pagirių miestelio apėjimą, teko žygiuoti mažais lauko keliais, per laukus bei pelkes ir mišką. Nakties tamsoje voroms gelbėjo surasti skirtas pozicijas savanoriai — vietos gyventojai. Pasiųsti žvalgai išaiškino, kad priešas randasi tik Pagiriuose. Jo kulkosvaidžiai stovi pozicijose paruošti, visi tiltai pakelėse į Pagirius išardyti. Priešas miega, budi tik sargybiniai ir patruliai.

Kuopos užėmė joms įsakytas pozicijas be jokių kliūčių. Artilerijos patrankos, užėmę pozicijas, nusiteikė į taškus, kame spėjo, kad gali būti priešo ugniavietės. Kaip prašvito, buvo aiškiai matytis miestelis ir priešo sargybiniai. Laukiama buvo nustatytos valandos pradėti puolimą. Tebeliko dar 10-15 minučių laiko. Staiga, pasigirdo keletas šūvių. Pasirodo, kad mūsų priekiniai žvalgai, pastebėjo varpinės bokšte priešo sargybinius. Viliojantį taikinį pamatę, neiškentė ir paleido keletą šūvių. Po šių šūvių miestelis sujudo kaip skruzdėlynas. Pasigirdo priešo kulkosvaidžių šaudymas ir iš miestelio pasirodė priešo grandinės. Laukti nebuvo reikalo. Artilerija pradėjo šaudyti ir kulkosvaidžiai veikti. Artilerijos ugnis buvo stipri ir taikli, po keletos minučių priešo ugnis susilpnėjo. Prie varpinės

esantieji priešo kulkosvaidžiai nutilo. Priešas traukėsi.

Pirmasis priešo puolimą pradėjo karin. J. Nastopka, neatsiliko karin. J. Reikala ir B. Kulvietis.[2] Priešo ugnis pakriko. Mūsų artilerija nutilo. Po kurio laiko vėl pradėjo šaudyti retais šūviais į besitraukiantį priešą. Įsiveržus į miestelį, priešas dar bandė kai kuriose vietose priešintis, bet buvo greitai sutvarkytas.

Pagirio miestelį užėmus, pasigirdo šūviai prie Vaivadiškių dvaro, tai viršila M. Raila šaudė į besitraukiantį priešą. Kautynės truko 20-30 minučių laiko. Buvo renkami belaisviai ir priešo palikti ginklai bei turtas. Kai kuopos išsirikiavo turgavietėje, atvyko karin. J. Variakojis su karin. M. Katche, kurie pasveikino karininkus ir kareivius su pergale.[2]

Operacija pavyko labai sklandžiai. Priešas kovos lauke paliko apie 50 užmuštų, paimta į nelaisvę 32, kitiems pavyko pasitraukti. Mūsiškių nukautų nebuvo, tik keletas sužeistų. Paimta: 3 kulkosvaidžiai, 47 šautuvai, 40 granatų, 2 dviračiai šoviniams vežti, 16 kaspinų kulkosvaidžiams, viena lauko virtuvė ir dar kito turto.[2]

Pagirio miestelis šiek tiek nukentėjo nuo artilerijos ugnies, tačiau gaisrų, nei gyventojų tarpe sužeistų ar užmuštų nebuvo.

Karin. J. Reikala su kuopa liko Pagiriuose, kiti grįžo į Šėtą.

UKMERGĖS PAĖMIMAS

Priešas Ukmergę laikė užėmęs nuo sausio 10 d. Ukmergę gynė priešo Pskovo šaulių divizijos I brigada, susidedanti iš 1 ir 2 šaulių pulkų. Vilniuje ši divizija buvo pavadinta "lietuviškąja", tačiau joje lietuvių nebuvo. Pulkai turėjo daugiau kaip po 1,000 kovotojų. 1 š. pulkas laikėsi prie plento Jonava - Ukmergė, 2 š. pulkas — prie vieškelio Šėta — Deltuva — Ukmergė.

Turimomis žiniomis, priešas buvo savo priekiniais daliniais užėmęs: Siesikai - Bielazariškiai - Kandiškiai, aug. 102, - Mankūnai - Vepriai. Antroji pasipriešinimo linija buvo: Mikailiškės - Deltuva - Laibiškiai - Navikai. Iki balandžio mėn. priešas laikė savo jėgų daugumą Deltuvos - Leibiškių pozicijose, bet balandžio mėn. sutelkė jėgas į pozicijas Bielazariškiai - Mankūnai - Vepriai. Priešas turėjo dvi lauko artilerijos baterijas ir veikė jo smulkūs kavalerijos daliniai.

Pagal sutartą lietuvių su saksais planą buvo sudarytos 4 mišrios voros. Tačiau puolimą vykdant, teko sudaryti dar ir 5-tą vorą. Vorų viršininkai buvo vienas lietuvis ir vienas saksas

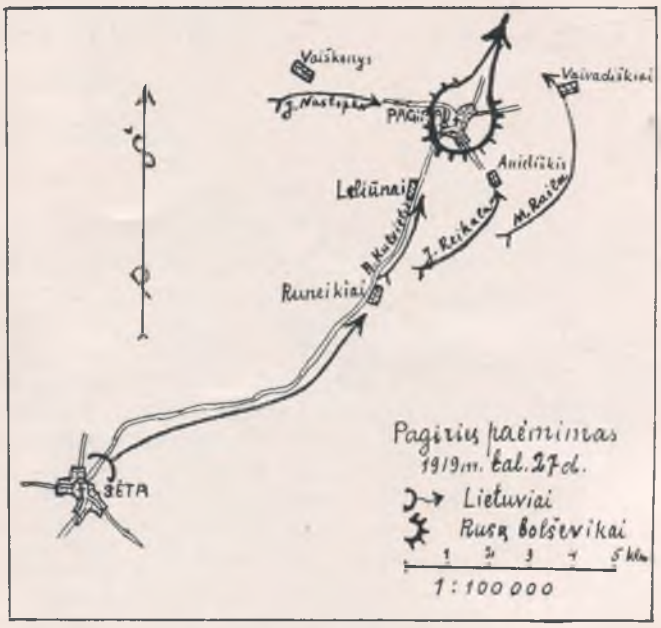

Pagirių paėmimas

karininkas. Bendra vadovybė buvo taipgi mišri. Kai kuriose vorose buvo sumaišyti ir kareiviai, taip, kad pozicijoje greta lietuvio kareivio gulėjo ir saksas kareivis.

I vora, lietuvių vadas buvo karin. J. Reikala, susitelkusi Pagiriuose, puolė: Siesikai, Atkočiai, Deltuva, Ukmergė kryptimi. I voros puolimą rėmė lietuvių artilerijos būrys.

II vora, lietuvių vadas karin. B. Kulvietis, susitelkusi Šėtoje, puolė: Tarakai, Bielazariškiai, Milašiūnai, Deltuva, Ukmergės kryptimi, Puolimą rėmė 1 vokiečių art. būrys.

III vora, pagrindinė ir stipriausioji, lietuvių vadas karin. J. Variakojis, susitelkė Markutiškiai - Ilgabrastis apylinkėje prie plento. Puolimo pagrindinė kryptis —Pagelažiai, Ukmergė. Puolimą rėmė vokiečių 1 lauko ir 1 gaubicų baterijos.

IV Vora, susitelkusi prie Makštavos kaimo, puolė pagal vieškelį Vepriai, Ukmergė.

V vora — išskirstytas vienas saksų savanorių būrys, karininkui vadovaujant, pulti kairiuoju Šventosios upės krantu Upninkai, Ukmergė.

Puolimo pradžia gegužės 3 d. 3 valandą — švintant.

Sutartiniai ženklai: aviacijai pasirodžius, ženklintis baltomis marškomis; raudonos raketos —reikalinga parama; baltos raketos — parama nereikalinga, pasisekimas.[2]

Visos voros pasiruošė ir iš savo susitelkimo vietų išvyko laiku užimti išeities ribas puolimui, kad įsakyme nustatytu laiku pradėtų puolimą.

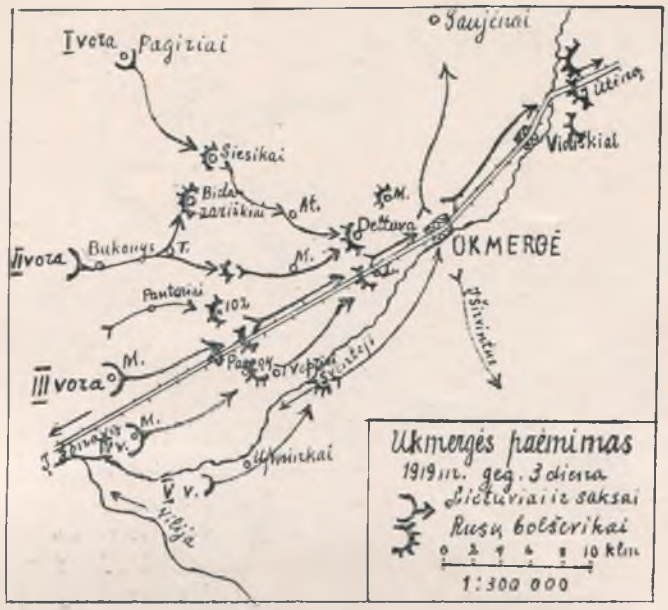

Ukmergės paėmimas

I vora, nakties metu išvyko iš Pagirių ir auštant 3 val. puolė Siesikus, ten rado tik mažą priešo sargybą, kuri tuoj pasitraukė į Deltuvą. Siesikus užėmus, vora sustojo pusryčiauti.

II vora, pavakaryje gegužės 2 d. išvyko iš Šėtos, keletai valandų sustojo Bukonyse. Pasilsėję išvyko į Tarakus, kuriuos užėmė be kliūčių. Užėmus Tarakus, ten buvo paliktas vienas būrys kareivių sparno apsaugai; vora pasuko į šiaurę Bielazariškių kaimo kryptimi, kur, žvalgų pranešimu, buvo įsitvirtinęs priešas. Artilerijai remiant, buvo puolama ir Bielazariškių kaimas, po atkaklios kovos, buvo užimtas. Raudonarmiečiai paskubomis pasitraukė Deltuvos kryptimi. Karo grobis: keliolika belaisvių, keletas šautuvų ir 1 sanitarinis vežimas su medikamentais.

Nuo artilerijos ugnies nukentėjo Bielazariškių kaimas, vienas namas buvo padegtas. Tačiau gaisras neišsiplėtė, nes oras buvo ramus, o nakties metu buvo gerokai paliję.

Užėmus Bielazariškių kaimą ir besitvarkant tolesniam puolimui, Siesikuose pakilo raudona arketa, buvo suprasta, kad reikalinga parama, tad artilerija tuoj pradėjo šaudyti į Siesikų dvarą. Siesikuose tuojau pasirodė keletas baltų raketų. Ugnis buvo staiga nutraukta. Paaiškėjo, kad raudona raketa buvo paleista per apsirikimą. Laimei niekas nuo artilerijos ugnies nenukentėjo.

Susirišę tarp savęs I ir II voros vadai tęsė puolimą. I vora vieškeliu per Atkočių kaimą, II vora per Milašiūnus. Atkočių ir Milašiūnų kaimai buvo užimti be didesnio pasipriešinimo. Pasipriešinimo būta tik prie Deltuvos. Kada puolančios voros priėjo prie Deltuvos ir pradėjo veikti mūsų artilerija, pasirodė mūsų lėktuvai ir apmėtė bombomis priešo pozicijas. Raudonarmiečiai traukėsi ir jų artilerija nutilo. Vienas mūsų lėktuvas buvo pašautas, bet laimingai nusileido mūsų pozicijų pusėje.

Puolant Deltuvą II vora susirišo dešinėje puolančiąja III vora.

III vora turėjo sunkiausią uždavinį, bet ji buvo pati stipriausia, remiama net 2 artilerijos baterijų (1 lauko ir 1 gaubicų). Puolimą ji pradėjo nustatytu laiku. Vorai teko išskirti lietuvių ir saksų mišrų dalinį, kad pro Panoterius apeitų pelkėtą mišką. Apėjimas pavyko. Artilerijos ugnis nuslopino priešo ugniavietes ir, pėstininkams puolant, priešas pasitraukė Ukmergės link.[3]

IV vora turėjo susirėmima su priešu augštumėlėse prie Veprių. Artilerijai priešą apšaudžius, jis pradėjo trauktis ir vora tęsė žygį į Ukmergę dešiniuoju Šventosios upės krantu.

V vora, kuri vykdė puolimą pro Upninkus kairiuoju Šventosios upės krantu, niekur nebesutiko didesnio priešo pasipriešinimo. Vien tik smulkūs priešo apsaugos dalinėliai, kurie traukėsi paskubomis niekur nesustodami gintis. Vora (sustiprintas būrys) atvyko į Ukmergę pavargusi, nes teko žygiuoti labai blogais šlapiais keliais ir kartais tiesiai per laukus.

Kai tik buvo pastebėta ir įsitikinta, kad priešas tikrai pasitraukė, III voros vadai, kurių vadovietė buvo prie plento, susodino į vokiečių sunkvežimius vieną lietuvių kuopą ir pasiuntė plentu į Ukmergę. Ukmergėn kuopa atvyko be kliūčių, pirm negu suspėjo atvykti puolančios dalys iš kairės ir dešinės. Priešas buvo jau pasitraukęs. Ukmergėje buvo rasta daug raudonų vėliavų. Raudonieji, mat, šventė gegužės pirmą dieną, tačiau, vėliavas paliko, nesuspėdami nuimti. Jas tuoj sudraskė įpykę vietos gyventojai.[3] Ukmergės miestas kovų metu nenukentėjo.

Ukmergę užėmus, puolimas buvo tęsiamas; raitieji žvalgai šalimais plento, pėstieji plentu persekiojo priešą. Buvo užimtas Vidiškių miestelis. Priešas, sudeginęs tiltus ant Šventosios upės, tvirtinosi kitoje upės pusėje gintis. Panevėžiečiai ir saksų savanorių daliniai sustabdė puolimą.

Ukmergės operacija pavyko labai gerai. Karius vargino labai blogi keliai. Keletą dienų prieš puolimą lijo, naktį iš gegužės 2 į 3 d. ir vėl gerokai prilijo. Keliai pasidarė baloti ir klampūs. Kai kuriose vietose arkliai nepajėgdavo išvežti patrankų. Tekdavo arklius iškinkyti ir patrankas ištraukdavo patys kareiviai.

Puolimo metu buvo paimta daugiau kaip 500 belaisvių,[3] daug lengvų ginklų ir kitokio

KARO MOKYKLOJE

ATS. J. LTN. P. L.

Karo mokyklon patekom 1931 metų lapkričio mėn. 14 d., šeštadienio sutemoje. Karininkas nuvedė mus erdvion sporto salėn ir "pristatė" Karo mokyklos viršininkui gen. štabo plk. Jackui. (Po 6 savaičių buvo pakeltas į brig. gen. laipsnį). Po trumpos pasveikinimo kalbos buvom suskirstyti į dvi kuopas. Turėjau laimės patekti į 1 asp. kuopą, kuriai vadovavo itin melancholiškai, tačiau draugiškai nusiteikęs kapitonas Tri makas. Būrininku buvo jau iš Marijampolės laikų gerai pažįstamas kariūnas Šukys, skyrininku gavom kariūną Paršelį, o kuopos tėvu (viršila) buvo paskirtas kadro kariūnas Vaičeliūnas (žiūr. "Karys" 1962 m. spalių mėn., pusl. 225), itin taktiškas, visos kuopos gerbiamas vadovas. Būriui vadovavo ltn. A. Levinas, žvalus sportininkas. Nuostabu ir džiugu: visi kuopos vyresnieji bei viršininkai buvo mandagūs bei apdairūs kariniai auklėtojai.

Suskirsčius kuopomis, būriais ir skyriais, pristačius vyresniuosius, būrių bei kuopų vadus, būrininkus bei skyrininkus, vykom į erdvias kuopos patalpas. Netrukus šūktelėjo vakarienei. Nustebom: Karo mokyklos valgykloje tvarka pavyzdinga, stalai baltutėliai dengti, blizganti švara. "Čia, broliuk, tai ne 9 pėst. pulkas, čia karo mokslų akademija", prašvokštė šalia manęs sėdintis kar. asp. Šatraitis. Budintis karininkas atsiprašė mus, kad negavom pyragaičių. Girdi, šitas reikalas būsiąs rytoj sutvarkytas. Tačiau gerai, skaniai ir sočiai pavalgiau, nes netrūko nė puikios lietuviškos duonos, nei sviesto, nei baltintos kavos. Po susitvarkymo kritom į lovas. Ir čia maloni staigmena: minkštas guolis, kiekvienam po 2 paklodes, po 2 antklodes, plunksnų pagalvėlės, pusė spintelės.

Ryto metą, sekmadienį, švilpukas pakėlė mus 7 val. Greit šovėm švarion prausyklon, vėliau valgyklon. Buvo taip, kaip vakar žadėta. Skaniai ir sočiai pavalgėm pirmųjų "kadetų" pusryčių. Po to ruoša, tvarkymasis, pokalbiai su maloniais vyresniaisiais. Gyvenimas kareivinėse virte virė, nors sekmadienio būta. Pietų metu grojo liktinių puskarininkių, dirbusių Karo mokyklos administracijoje, orkestras, linksmindamas Karo mokyklos "naujokus", žavėdamas kariūnų nuotaikas. Po 3 val. buvom pašaukti arbatėlei su itin skaniais pyragaičiais, o 20 val. sėdom vakarienės. Tai buvo nepamirštama pradžia, pirmoji diena.

Pirmadienį atsisveikinom su pulkų apranga, pulkų dulkėmis nusikratę "Higienos" pirtyje, A. Panemunėje. Antradienį jau žygiavom Karo mokyklos mankštos rajone. Čia bene pirmą kartą išvydom mūsų trečio būrio vadą j. ltn. A. Leviną. Pratimai tetruko vos 2 val. Po to grįžom į kareivines, nes mūsų jau laukė skanūs pietūs. Po to buvom laisvi kaip girių paukščiai. Tokių išdaigų pulkuose nebūta!

Karo mokykloje laikas greit bėgo. Prieš pus-

---

turto; taipgi buvo išlaisvinta apie 50 lenkų legionierių, kurie buvo paimti bolševikų į nelaisvę kautynėse prie Vilniaus. Pagal susitarimą su saksais, ginklus pasiėmė lietuviai, maistą — saksai. Lenkų legionieriai, gi, buvo perduoti lenkams.

Ukmergę paėmus Panevėžio bataliono vadas karin. J. Variakojis pasiuntė vieną kuopą, karin. K. Dragunevičiui vadovaujant, į Širvintus. Saksai šiame žygyje nebedalyvavo. Pakelėje kuopa sutiko tik smulkius priešo dalinėlius, kurie veikiai traukėsi ir gegužės 7 d. kuopa užėmė Širvintas. Pasikalbėjęs su lenkų kariuomenės dalinio vadu, karin. K. Dragunevičius susitarė, bendrai veikiant, pulti ir užimti Giedraičius. Gegužės 9 d. Giedraičiai buvo užimti. Karin. K. Dragunevičius su kuopa vykdė Giedraičių puolimą iš šiaurės vakarų pusės, išeidamas į Želva-Giedraičiai vieškelį prie Bekupių dvaro. Lenkai vykdė puolimą iš pietų vakarų pusės. Rusai-bolševikai po trumpų kautynių pasitraukė Malėtų link.

Tuo metu karin. J. Variakojis gavo įsakymą grįžti į Kėdainių apylinkę ir susitelkti Krakenavos - Ramygalos rajone. Į Ukmergę atvyko 1 pėst. pulkas. Saksų savanorių daliniai pasiliko Ukmergėje.

LITERATŪRA:

1. J. Variakojis, "4-tas pėst. Lietuvos karaliaus Mindaugo pulkas". 1963 m. J.A.V. (rankraštis).
2. B. Kulvietis, Pagirių ir Ukmergės užėmimas, "Savanorių žygiai" I tomas. Petras Ruseckas, Kaunas, 1937 m.
3. Kpt. Jakštas (vertimas), "Saksų savanorių dalys Lietuvoje 1919 metais". Karo Archyvas VI tomas.

Pastaba. Galutiniame šių kautynių aprašyme, "Laisvės kovų istorijos" knygoje, bus kai kurių papildymų.

K. Ališauskas

ryčius 1 val. sporto — lauke arba sporto salėje, po pusryčių 3 val. pamokų, po to 1 val. priešpiečių, po priešpiečių lauko pratimai bei mankšta, 16 val. tarnybų pabaiga. Pietūs 16-18 val., vakarienė 20 val. Laisvų valandų netrūko, su laisvalaikiu bėdos nebūta.

Štai prisiminimų bei nuotykių žiupsnelis:

Gruodžio mėn. 17 d. apie 3-4 val. ryto pasigirdo aidus kuopos budėtojo šauksmas: "Kuopa, kelt! Pavojus! Kelk, kuopa!". Žiūrėk, kad skubiai atsikeltum, kad nepaskutinis greton atsistotum, kad tvarkingai guolį paliktum! O čia tamsu, nors į akį durk. Žygiavom po aikštę, bridom per gilų sniegą, dairėmės priešo, o tų priešų niekur nebūta. Po valandos grįžom į kareivines. Čia vienas pasigedo kastuvėlio, antras šaukė šalmo, trečias šepečių, kailinėlių, o aš — baklagės (gertuvės). Velniai ar dievai žino, kaip jos nuo kuprinės atsisegta ir sniegan krista! O buvau gana rūpestingas, vakare po patikrinimo savomis rankomis buvau ją tvirtai prie kuprinės prisegęs. Po pusryčių pranešė skyrininkas, kad visokio kariško turto sniege surasta ... Su drebančiom kinkom drožiau pas budinčio karininko padėjėją. Kariūnas Čiuta, II kuopos viršila, tvarkė pamestą, atsieit sniege "surastą", turtą. Sumušiau kulnimis ir prisistačiau. Šypsodamasis kariūnas man pakišo net 6 baklages. Rinkis, brolyti! Greit suradau "savąją" ir patenkintas drožiau iš padėjėjo raštinės. Nukentėti neteko, baustų nebuvo. Girdi, Karo mokyklos viršininkas pasigailėjęs nelaimingųjų.

— — —

Gruodžio mėn. pradžioje mus, žygiuojančius iškilmių maršu, filmavo kažkokia latvių filmų grupė, tačiau nuotraukų neteko matyti. Kalėdų gavom 4 dienas atostogų. Mano tėveliai džiaugėsi išvydę mane puošnia uniforma, o tėtis, buvęs caro Aleksandro II gvardijos puskarininkis, kaimynams išdroždavęs: "Mano jauniausiasis kadetų korpuse Kaune".

— — —

Laisvalaikio netrūko, tačiau teko įkandžiai dirbti, nes kasdieninės paskaitos patiekdavo pakankamai karinės medžiagos. Štai paskaitų lentelė: a) Bendroji taktika (plk. ltn. Juodišius), b) karo medicina ir higiena (dr. plk. Janulionis), c) artilerijos taktika (plk. Janulevičius), d) minosvaidžiai (plk. ltn. Austas), e) kavalerijos taktika (kav. mjr. Kriaunaitis), f) ryšiai su transmisija (mjr. Gražulis), g) pionierių taktika (mjr. Marculevičius), h) kautynių taktika smėlio dėžėje (ltn. Mickeliūnas), i) 5 kulkosvaidžiai (kpt. Trimakas), be to, aviacija, šarvuočiai, karo teisė, žiupsnelis Nepriklausomybės kovų istorijos ir kt. Egzaminus laikyti teko balandžio ir gegužės mėn. Bėda tam kariūnui, kuris nepakankamai pasiruošdavęs. Bene sunkiausia buvo su ryšiais bei transmisija. Būčiau kritęs balon, jeigu mane nebūtų parėmęs artil. plk. Janulevičius, nuoširdus kariūnų rėmėjas: mat, nebuvau nei elektrikas, nei technikas. Jeigu egzaminų metu "kadetą" mjr. Gražulis "sukirsdavęs", o tai dažnai atsitikdavo, tai tučtuojau jį išgelbėdavęs plk. Janulevičius, pakišdamas porą lengvų klausimų. Tai būta tikro mūsų angelo sargo.

— — —

Žymiausias ir žinomiausias kuopos išdaigininkas bei juokdarys buvo kar. asp. Jonas Leonavičius, Krienu vadinamas. Manevrų metu jis šaudydavęs kovos šoviniais, kurių kažkokiu būdu pasitiekdavęs. Karininkai sąžiningai klausinėdavę, tyrinėdavę, tikrindavę, tačiau Leonavičiaus nesusekdavę. Kartą karo policijos puskarininkių sulaikytas dėl nepasisveikinimo ir pavardės paklaustas, atšovė visai rimtai: "Kar. aspirantas Jonas Krienas, tarnauja P.L.P. Karo mokykloj, I-oj asp. kuopoj!". Karo policijos viršininkas kitą dieną pranešė apie tą įvykį Karo mokyklos vadovybei. Kaltininko nesurasta, nes tokios pavardės kariūno nebūta.

Kitą kartą Leonavičius išėjęs miestan paskambino kažkokio gen. štabo majoro vardu Karo mokyklos budėtojui ltn. Kr. pranešdamas, kad, girdi, kariūnai vaikštą po miestą netvarkingai, be "štripkių" (guminės juostelės kelnėms patempti), su nešvariomis pirštinėmis ir t.t. Tą vakarą mokyklos budėtojas itin sąžiningai tikrino kiekvieną iš miesto ar iš atostogų sugrįžusį kariūną, tačiau kaltininkų bei apsileidėlių nesugriebė ... Pirmadienį leipom juokais, kad Leonavičius - Krienas "apstatė" drausmingą pareigūną.

Birželio mėn. pradžioje išvykom į 4 pėst. pulką (Panevėžyje) vasaros pratimų atlikti. Ryto metą atsidūrėm pulke, Pajuostės dvare. Įspūdis neblogas. Jau po poros dienų žygiavom dulkėtais Lietuvos vieškeliais į Gaižiūnų poligoną. Nakvota Ramygaloj ir, rodos, Žeimiuos (ar Žeimely), netoli Jonavos. Gaižiūnų miške įsikūrėm palapinėse, netoli Rūklos dvaro. Čia kariniai pratimai virte virė. Kasdien naujienos, kasdien žygiai, pirmyn ir atgal. O tų dulkių! Apsaugok mus Viešpatie! Vakarais uodai, nuovargis, tačiau geriausia nuotaika, įspūdingi manevrų nuotykiai, ltn. Kalasausko "žodeliai", nors mirk juokais. Sėmenos upely maudydasi, dulkės nuplauta, palaidinės bei kelnės skalbta, nes manevrų metu žeme ropota. Pietų metu mus linksmindavo 8 pėst. pulko orkestras, nusiminusius guosdavo pušų bei eglių šlamesys, na ir dulkių debesys ... Kur Sėmena į Nerį puola, ten seniau

Kariūnų aspirantų VII laida — 1932 m.

garsaus dvaro būta. Apie dvarą, apie dvarininko dukrą padavimų pasakota, ten 17 ar 18 amž. glaudžių meilės ryšių su baudžiauninko sūnumi megzta, mylėta, žūta.

Poligone susipažinom su vadin. poligono himnu, rodos, Miškinio parašytu. Štai pradžia:

"Čia eilėmis baltuoja palapinės,
tarp jų visaip išmarginti takai,
ir sunku daros žmogui ant krūtinės,
kai dulkių debesis tenai matai". —

Dažnai girdėjosi ir skambėjo dainos žodžiai:

"Čia, kur nėra kuopų nei būrių vadų,
Čia, kur tau nekrauna nieks valandų!".

— — —

Gyvai atsimenu nemalonų nuotikį, įvykusį liepos mėn. 8 d. Buvo karšta, saulė kepino "nenaudingus" poligono smėlėtus plotus. Ilsėjomės miško pakraštyje, stebėjome s. kulkosvaidžių pratimus. Kažkur netoliese, Sėmenos upelio tekėta. Dairėmės vandens troškuliui nuraminti. Kar. asp. Vytautas Ilgevičius ir aš "apsiginklavom" baklagėmis ir dūmėm vandens. Nepataikėm, grįžom tuščiomis, ligi upelio per toli būta. Skubėjom, tačiau mūsų dalinio jau pasigedom. Miško pakrašty, kur mūsų būrio prieš 15-20 minučių būta, pataikėm ant polig. viršininko plk. Urbono. Paklausti, ko jieškome, pasisakėm, kas esą; kinkos drebėjo, širdys neramiai plakė. Jis mus pabarė, tačiau padėjo būrį surasti, parodydamas kryptį. Greit susiradom smėlio platybėse. Ltn. Ramanauskas, II būrio vadas, nesiteiravo, kur mudviejų būta. Po valandos atžingsniavo komendanto adjutantas ir trumpais sakiniais paaiškino reikalą. Taigi, įsakė reikalą ištirti, abu niekadėjus griežtai nubausti ir apie tai pranešti poligono komendantui. Vadinasi, tikra velniava! Ot prisivirėm košės! Itin nemalonu. Po pietų atraportavom j. ltn. Levinui, mūsų būrio vadui. Šis tik nusijuokė. Po 3 dienų susilaukėm sprendimo: abiems kariūnams po 3 dienas neišėjimo! Tai džiaugėmės laimingai iš bėdos išslydę ... Po savaitės išvykom iš poligono, baimę ir bėdą pamiršę.

— — —

Grįžtant "namo", vadinasi, į 4 pėst. p. kareivines Panevėžy, Pajuostėje skambėjo dainos, džiūgavo širdys, dulkėjo vieškeliai. Miesto pakrašty sutiko mus gausi visuomenės minia ir pulko orkestras. Sudvejintomis gretomis drožėm miesto gatvėmis, juokavom, mergelėms bučinius mėtėm. Rugsėjo pradžioje grįžom Karo mokyklon. Vidunakty atsisveikinom su Pajuostės kareivinėmis, drožėm pėsti gelež. stotin. Nakties tamsoje aidėjo poligono himno žodžiai:

"Ir siųsim poligonan savo vaikus
po metų dvidešimt penkių!...

Dienai auštant pasiekėm Radviliškį, o pusryčius valgėm jau Karo mokykloje.

Paskutinės dienos, laisvos dienos. Kasdien

ANGLAI SAKSAI IR AISČIŲ PABALTIJYS

Z. RAULINAITIS

Slavų pavojus, daugiau kaip kitos priežastys, skatino aisčių kiltis organizuotis, kurti valstybinius vienetus, jungtis. Tos nepaprastos veiklos pradžia yra taip sena (siekianti VI a.), kad ją dengia legendų ir pasakų rūkai.

Iš Vaidevučio ir Prutenio istorinės legendos matėme, kad Prūsuose buvo sukurta nors ir trumpalaikė, bet palyginti tvirta religinė ir valstybinė bendruomenė. Tokio organizavimosi į valstybinius vienetus pradų, galimas daiktas, jau būta įkuriant tą, pasakiškąjį, Gamali - Senpilio miestą, prie Vyslos žiočių, vėliau hunų užkariautą (žiūr. Z. R. *Hunų Žygis į Prūsus).*

Vaidevučio legendoje randame daugiau kaip vien tik Prūsų valstybės organizavimo pradžią. Ten ypač įdomu yra tas, kad tais senais laikais gimė mintis apsijungti visoms aisčių tautoms: Vaidevučio sūnus vyksta valdyti Lietuvos, tačiau klauso centrinės valdžios Rikajote. Aisčių didžiosios valstybės rėmai buvo pradėti brėžti jau VI a.!

— — —

Nevien tik slavai veržėsi VI a. i aisčių žemes. Iš vakarų, iš jūros pusės, įvairūs užkariautojai grasino Pabaltijui.

Turime žinią, siekiančią VI a. pradžią, iš anglų-saksų įstatymų. G. Lombardo išleistoje 1568 m. knygoje *"Anglo-Saxon Laws", arba Arxaionomia, Sive De Priscis anglorum Legibus Libri,* kur kalbama apie legendinio karaliaus Arturo laikais Britų karūnai priklausančias žemes, yra minimi ir kai kurie Pabaltijo kraštai:

"Kada tai buvęs garsiausias Britanijos karalius Arturas, buvo galingas ir narsus vyras ir garsus karys. Ta karalija, tačiau, jam buvo per maža ir jo dvasia buvo nepatenkinta vien tik Britanija. Todėl jis narsiai užkariavo visą Skandiją, kuri dabar yra vadinama Norvegija, ir visas salas už Skandijos, būtent: *Islandiam, Grenlandiam,* kurios priklauso Norvegijai, toliau — *Suechordam* ir *Hyberniam,* ir *Gutlandiam,* ir *Daciam, Semelandiam, Winlandiam, Curlandiam, Roe, Femeliandiam, Wirelandiam, Flandriam, Sherelam, Lappam* ir visus kitus Baltijos kraštus ir salas ir taip net iki Rusijos (taigi į Lapius jis nukėlė Britų imperijos rytines sienas) ir dar daug kitų salų už Skandijos ir net žemiau Šiaurės poliaus, kurios priklauso Skandijai dabar Norvegija vadinamai . . .".

Iš čia minimų Arturo iki 517 m. užkariautų kraštų galime atpažinti ir keletą Pabaltijo kraštų, būtent, Sembą Prūsuose, Vendus ir Kuršą Latvijoje ir Virumaą Estijoje. O tai apima beveik visą baltų tautų gyvenamą Baltijos jūros pakrantę. Taigi, tik dalis Prūsų ir šiaurinės Estijos pajūrio nepriklausė Arturo tariamoms valdoms. Žinoma, tokia žinia dar nereiškia, kad britai valdė tuos kraštus. Geriausiu atveju, jie gal ten nuplaukdavo paprekiauti ir pasiplėšti,

---

maudėmės Nemune, "pliekėm" rajoną, rugsėjo 8 d. paradavom Petro Vileišio aikštėje Žaliajame kalne. Iškilminga eisena grįžom Karo mokyklon. Diena buvo itin karšta, saulėta, spinduliai svilino lyg vasarą.

Laikas greit slinko, tiksliau sakant, bėgo. Rugsėjo mėn. 13 d. beveik visi aspirantai buvo pakelti į puskarininkio laipsnį, po 2 dienų — Resp. Prezidento aktu Nr. 530 — į atsargos jaun. leitenantus. Tai buvo kar. - aspirantų VII laida. Atsargon išėjom apie 200 karininkų, pėstininkų, kavaleristų, artileristų, net keletas pionierių bei ryšininkų. Ne visi aspirantai pasiekė tikslą. Tarnybos metu buvo pašalinti iš I kuopos du aspirantai už tariamą veiklą ateitininkų organizacijoj. Kokia ironija — to meto valdžia laikė ateitininkus valstybės priešais! Toliau: 2 aspirantai buvo atleisti iš Karo mokyklos už . . . lenkiškumą! Juokinga: jų nei lenkų nei "prošepanų" būta! Vienas bendralaikis turėjo palikti asp. eiles už šeimos ardymą. Jo nesigailėta, nes nedraugingo būta. Iš II kuopos išėjo du be ats. j. leitenanto laipsnio. Abu buvo žydeliai, neišlaikę egzaminų. Kiti du, pastarųjų tautiečiai, nesuklupo, gavo j. leitenanto laipsnį. O žydų spauda blevyzgojo apie antisemitizmą. Karo mokykloje, tačiau, to nepastebėjau.

Kur šiandien visi tie VII laidos "kadetai"? Kas galėjo tada pranašauti, kad Lietuva po aštuonerių metų pateks nuožmion maskolių vergijon! Vilkimės, nenuleisdami rankų: kur pradžia, ten turi būti ir pabaiga! Puslaukiniai juodukai nusikratė kolonializmo. Išsivaduos ir lietuviai, išsivaduos Lietuva. Tik dvasia paliegę ir materializme paskendę netiki tautos ateitimi, jos prisikėlimu. Aš tikiu: Lietuva bus vėl laisva!

arba pasirankioti duoklių — atsipirkimo, nuo pajūrio gyventojų. Tačiau tais laikais, kaip ir visais, valdovai mėgdavo pasigirti. Iš tų pagyrų, greičiausiai, ir gimė mitas apie Arturo valdas Pabaltijy. Mitas, betgi įdomus tuo, kad kalba, jog jau tais senais laikais — V-VI a. — būta santykių tarp Pabaltijo ir Britanijos.

Kas gi buvo tas Arturas, kuris buvo pasišovęs valdyti visą Skandinaviją ir mūsų Gintaro pakrantę?

Viduramžiais išaugusi karaliaus Arturo legenda yra keistas mišinys istorijos, sagų ir religinių mitų. Tikrasis Arturas buvo Britų didvyris, jų raitijos vadas, vardu Arturius. Praėjus šimtui metų, kai Roma atsiėmė savo įgulas iš Britanijos (tas įvyko 410 m.), Arturius gynė Britaniją nuo pagonių saksų ir jų sąjungininkų piktų ir anglų įsiveržimų. Jis juos mušė dešimtyje mūšių, o lemiamam mūšyje, ties Mount Badonu, 517 m. galutinai sumušė ir paėmė Londoną.

Jis pats žuvo Camlan'o mūšyje, netoli Glastonbury, 538 m. Legendos narsųjį karvedį padarė didžiu Britų karaliumi. Jo titulas seniausiuose raštuose yra *Dux Bellorum* (karų vadas) ir *Comes Britanniarum* (Britanijų grovas), t.y. vyriausias karo vadas.

Arturui žuvus, saksai atsigriebė: 550 m. jie užėmė Salisbury, o 571 m. ir Londoną.[2] Reikia manyti, tada pasibaigė ir Britų tiesioginė įtaka Pabaltijy.

Garsusis anglų istorikas E. Gibbonas buvo nuomonės, kad anglams — saksams ir jutams užkariaujant Britaniją, kas įvyko po legendinio Arturo mirties, be kaimyninių germanų tautų, talkininkavo taip pat ir prūsai. Apie tą jutų, saksų ir anglų invaziją rašydamas Gibbonas sako:

"Barbarai, kurie vylėsi grobio žemyne, ar jūroje, nejučiomis susiliejo su ta trilype konfederacija; Britų pakrančių artumo gundomi, frizai trumpam galėjo atsverti vietinių saksų galią ir garsą; danai, *prūsai*, rugijai yra tik neaiškiai aprašyti (šios trys kiltys Bėdės yra pabrėžtinai išvardintos, l. i., c. 15, p. 52, 1 v. c. 9, p. 190, ed Smith) (deja, ši Bėdės laida man yra neprieinama. Z. R.).); taip pat ir kai kurie iš nuotykių ieškančiųjų hunų, prie Baltijos jūros atsidūrusių, galėjo germanų laivais nukilti naujo pasaulio užkariavimui". (E. Gibbon, *The Decline and Fall of the Roman Empire*, II, 425 p.).

— — —

Čekų istorikas Šafarikas, tyrinėjęs slavų praeitį, ir kai kur užkliudęs baltų tautų istoriją, pastabiai nustatė, jog lotyniškai rašiusių vokiečių ir lenkų viduramžių rašytojų ir kronikininkų dažnai vartotas tautovardis *Getae, Gethae* (kartais *Gotae, Gottae, Gothae, Gotthae)* nežymi trakų getus, ar vokiečių gotus. Dažnai jis reiškia aisčius. Žemaičiai lotyniškai vadinami *samogetae*.

Manoma, jog pirmą kartą tas tautovardis aisčių ar baltų prasme pavartotas, yra randamas Venantiaus Fortunato (560 m. - 600 m.) raštuose, o ypač pamėgtas vėlesnių kronikininkų: Gallo, Kadlubeko, Boguchvalo ir kt.

Venantius Fortunatas yra parašęs Suasono karaliaus Chilperiko I (562 m. - 584 m.) garbei poemą. Joje jis mini tautas, su kuriomis to karaliaus tėvas Chlotaras I kovojo:

"Quem Geta, Wasco tremunt, Danus, Euthio (al. Estio), Saxo, Britannus, cum patre (Clotario I) quos acie te (Chilpericum Suession) domitasse patet" (Venant Fortunatus, Poema IX, c. 1. v. 73). Čia tarp veletų, jutų, danų, saksų, britų yra ir *geta* — getai, t. y. aisčiai.

Čia galėtų kilti klausimas, ar toli vakaruose gyvenę frankai galėjo turėti kokį nors sąlytį su aisčiais? Jokių liudininkų tam, deja, neturime, išskyrus šį vardą — getai. Tačiau reikia prisiminti, jog jau frankų apjungėjas Chlodvikas (ar Chlodvechas), miręs 511 m., kariavo su tiuringiečiais, vėliau ir jo sūnus Chlotaras (ar Chlotasharas), čia minimo Chilperiko tėvas, norėdamas pavergti Tiuringiją, daug ir ilgai su ja kariavo; o vėliau, gal apie 556 m. —ir su tiuringiečių šiauriniais kaimynais saksais, ta pačia proga ir vėl nusiaubęs Tiuringiją. Gi tiuringiečiai tais laikais buvo įsikūrę plote nuo Maino upės į šiaurę, o i pietus iki Dunojaus, rytuose siekdami Elbę. Taigi tie frankų žygiai galėjo lengvai siekti Elbės upę. Tuo tarpu už Elbės, plote iki Oderio vyko slavų kilčių veržimasis, o toliau už Oderio. Vyslos link jau siekė aisčiu valdos. Taigi, yra labai galima, kad kviečiami ar ir nekviečiami, aisčių kariai galėjo talkininkauti savo netolimiems kaimynams tiuringiečiams ir dalyvauti žygiuose prieš vis daugiau ir daugiau isigalinčius frankus.

Tokį mintijimą paremia žinutė iš Karolio Didžiojo kovų su saksais. Kronikininkas Galas minėdamas lenku Boleslovo Narsiojo žygi i Prūsus vykdytą 1107-8 m. žiemą, poskyryje "Saksų atvykimas laivais i Prūsus", nukrypsta i senesnius laikus ir rašo: "Kadangi paminėjome tą kraštą (Prūsus), tai čia yra proga pridėti dar kai ką ir iš protėvių pasakojimų. Būtent Frankų karaliaus Karolio Didžiojo laikais, kai Saksonija buvo prieš jį sukilusi, nes nenorėjo priimti nei jo valdžios jungo, nei krikščionių tikėjimo, tai ta tauta iš Saksonijos persikėlė laivais ir tą kraštą (Prūsus) užėmė, priimdama ir to krašto vardą. Taip ir iki šių laikų jie gyvena be karaliaus ir be įstatymo, neatsisakydami nei ankstesnės savo išdavystės, nei laukinių papročių. Tas kraštas yra ginamas ežerų ir pelkių taip,

lyg jis būtų saugomas pilių ir miestų, todėl niekas jo negali pavergti, nes niekas negali su kariuomene pereiti per tuos ežerus ir pelkes". (*Galli Cronicon II, 42*).[3]

Karolis Didysis, kuris valdė tarp 768 m. ir 814 m., kovojo su sukilusiais pagonimis saksais tarp 772 m. ir 804 m., kai jis juos galutinai numalšino. Suprantama, kad tie, kurie nenorėjo jo paklusti, turėjo bėgti iš savo tėvynės į tokių pat pagonių draugišką kraštą Prūsus, kurių Karolio Didžiojo valdžia nesiekė, kurią, tačiau, anot jo biografo Einhardo, jie galėjo jausti, nes: "... jis pavergė visas barbarų ir laukines tautas gyvenusias Germanijoje tarp Reino ir Vyslos upės, tarp okeano ir Dunojaus, kalbančias panašiomis kalbomis, tačiau labai skirtingų papročių ir rūbų. ir uždėjo joms duoklę; tarp jų žymiausios yra velatabai, sorabai, abodritai, bohemiečiai — su šiais jis kariavo—; kitos, gi, kurių skaičius yra daug didesnis, jam pasidavė." (V. Caroli M. c. 15).

"Prūsų Istorijos" autorius J. Voigtas irgi buvo nuomonės, kad Karolio Didžiojo karai turėjo atgarsio šiaurės kaimynuose: "Romos užkariavimų ir Karolio Didžiojo karų sukelti milžiniški tautų kilnojimaisi varė ištisas tautas iš pietų į šiaurę ir traukė didžiules kariuomenes iš šiaurės į pietus." (Gesch. Pr. I).

Galimas dalykas, kad Karolis Didysis buvo turėjęs planų, kurie lietė šiaurės ir rytų tautas, taigi ir aisčius, nes šv. Anskaro gyvenimo autorius Rimbertas (c. 1. M. II, 765) IX a. rašo, jog Šiaurinėse pajūrio provincijose Karolis Didysis norėjęs įkurti arkivyskupiją, iš kur krikščionybė būtų skelbiama kaimynams švedams, danams, slavams, o taip pat ir "visoms šiaurės ir rytų tautoms, kaip jos besivadintų, kurios dar iki dabar pagonių klaidose tebegyvena."

Tokius getus toliau mini ir Ermoldus Nigellus savo *Carmen in honorem Hludovici augusti ("Hic erat in Geticis regi prius agnitus arvis. De cuius vita pauca referre libet ...")* ir vėliau kiek Paulus Varnafridis (miręs 779 m.) savo "Karalienės Hildegardės epitafijoje" (*"Te Francus, Suevus, Germanus et ipse Britannus, Cumque Getis duris plangit Hybera cohors. . ."*). Žiūr. Mon. Germ. Hist. Scrip. II, 1829.

Vėlesnis rašytojas (XI a.), Adomas Bremenietis patvirtina, kad *"Gethi seu Prussi"* — getai yra prūsai.

Basanavičius savo "Etimologiškose Smulkmenose" irgi rašo:

"Lenkai, kaip žinoma (Voigt I, 139, 164-7; 183-5 ir Kraszewskis I, 463) jau nuog gilos senovės, pradėjus nuog VI šimtmečio, — jai ne anksčiaus, turėjo susinešimus su Lietuviais, ipačiai Prusuose gyvenusiais, su jais nuolat bekariaudami ir per ilgas metun ailias jun žemias beplėšydami; ... seniausieji jun metraščiai Lietuvius daugiause Getais vadina."

Kad aisčių kraštas nebuvo aklinai uždaras ir vistik nebuvo prieinamas Vakarams, liudija dar ir anglo saksų "Vidsith" (Keliautojas) epas iš VII a. pabaigos, ar VIII a. pradžios. Jame anglas saksas keliautojas giriasi aplankęs daugybę kraštų, jų tarpe ir aisčių: "Buvau pas aisčius (Istum) ir pas idumingus".. .,[3] sako jis.

Dr. C. Muelleris savo *Altgermanische Meeresherrschaft*, išleistoje 1914 m., minėdamas tą Keliautojo poemą, joje randa net ir Vilniaus vardą įrašytą (VII a.!). Muelleris rašo: "Keliautojas atsiduria Bretanėje ir net Vilniuje...". Tokį teigimą jam leidžia daryti faktas, kad "Vidsith" poemoje išvardinti tautų ir kraštų vardai, dar nevisi yra išaiškinti, ir dėl daugelio jų istorikai ir kalbininkai dar ir dabar tebelaužo sau galvas. Ta mįslinga eilutė originale taip skamba: *"Velena and Vyl'na and Vala - rîces, . . ."*[3] Kai kurie tyrinėtojai čia mėgina įžiūrėti vietovardžius Veliuoną ir Vilnių.

Tiesą pasakius, Vilniaus apylinkės jau buvo tirštai gyventos nuo pat akmens amžiaus. 1940 m. daryti kasinėjimai Pilies kalne ir jo papėdėje nustatė, jog ten gyvenamų sodybų būta jau viduriniame geležies amžiuje, t. y. V - VIII amž., galimas dalykas dar ir anksčiau, taip pat ir pilies.

Mūsų istorikas A. Šapoka, savo *"Senajame Vilniuje"* kalba tuo reikalu taip: "Tuo tarpu turime neabejotinų įrodymų, kad Vilniaus kalne pilies būta jau XIII a., o gal ir V-VIII a., nes ir tų amžių sodyba greičiausiai bus buvusi pilis. Tai rodo vietos pasirinkimas. Vargu ar galima įsivaizduoti paprastą gyvenamą sodybą augštame kalne. Tai turėjo būti sutvirtinto, ginamojo pobūdžio sodyba arba pilis". Taigi, kai anglų-saksų keliautojas (A. Šapokos laikomas IX a. islandiečiu) VII ar VIII a. lankėsi aisčių krašte, galimas dalykas, Vilnius buvo stambi ir žinoma vietovė ir jau turėjo savo vardą.

LITERATŪRA

1. Hakluyt, Principal Navigations, Voyages, Traffiques and Discoveries of the English Nation. Vol. I, 1903.
2. Sir Tomas Malory's La Morte d'Arthur, by K. Baines, 1962.
3 Monumenta Polonia Hist. I vol. 1863.

PATIKSLINIMAS

KARIO 5 nr., skelbiant premijuotinus straipsnius, str. "Iš lietuvių karių veiklos Užkaukazyje" autorius yra pažymėtas J. Gudelis, turi būti Petras Gudelis.

SUOMIŲ SOVIETŲ 1939 - 1940 M. KARAS

P. ŽILYS

(Pradžia KARIO Nr. 1)

Kiek anksčiau min. pirm. Rytis turėjo pasikalbėjimą su kariuomenės vadu maršalu Mannerheimu, kuris apie būklę fronte pareiškė, kad kare, esą, niekuomet negalima pasakyti, kaip reikalai gali pakrypti ir baigtis, bet šiuo metu padėtis esanti nebloga. Dėl kariuomenės stovio ir aprūpinimo, marš. Mannerheimas pareiškė, kad jam esanti labai reikalinga sunkioji artilerija ir bent 25,000 vyrų papildymas.

Sausio 29 d. buvo gauta žinia iš Stockholmo, (per A. Kollontai ir Švedijos užs. reik. min. Guentherį), kad Sovietų Rusija principiniai sutiktų pasirašyti susitarimą su Suomijos vyriausybe, bet prieš pradedant pasitarimus norėtų žinoti, kokias nuolaidas Suomijos vyriausybė linkusi padaryti. Kadangi buvo pralietas kraujas, tai dabar Sovietų Rusijos reikalavimai būsią didesni, negu Maskvos pasitarimuose.

Iš Molotovo telegramos, min. Guentheris spėjo, kad Sovietų Rusijos vyriausybė nori sueiti į tiesioginį kontaktą su Suomijos vyriausybe. Iš tos žinios paaiškėjo, kad Sovietų Rusija nustūmė į šalį Terijoki sudarytą Kuusineno vadovaujamą "demokratinę" Suomijos vyriausybę ir yra pasirengusi tartis su teisėta Suomijos vyriausybe, kurią anksčiau buvo atsisakiusi pripažinti ir su ja tartis.

Suomiams tai buvo džiuginanti žinia. Ponios Wuolijoki paaiškinimu, Sovietų Rusijos nuomone, tinkamiausia pasitarimams bazė galėtų būti Sovietų Rusijos sutartis su Kuusineno vyriausybe, kitaip sakant, reikėtų patenkinti visus Sovietų Rusijos reikalavimus.

Į tą pasiūlymą Suomijos vyriausybės atsakymas buvo trumpas ir bendras. Esą, ne dėl Suomijos kaltės buvo nutrauktos Maskvos derybos. Suomija nenorėjo ir nepradėjo karo. Karui prasidėjus Suomija jieškojo abiems pusėms priimtino susitarimo. Abiems pusėms priimtinas susitarimas galįs būti pasiektas tik kompromisu. Todėl geriausia pradėti pasitarimus nuo ten, kur jie buvo pertraukti Maskvoje. Suomija esanti nusistačiusi padaryti nuolaidų, kiek tai liečia Leningrado saugumą ir t.t. Kas liečia teritorijos — plotų perleidimą, tai gali būti padaryta tik pasikeitimų būdu. Privatiems asmenims turėtų būti atlyginta.

Tuo pačiu metu, kada buvo aiškinamasi, tarpininkaujant Švedijai, derybų su Maskva atnaujinimo reikalas, buvo gauta įdomių žinių iš Prancūzijos ir Anglijos. Suomijos pasiuntinys Paryžiuje Holma prisiuntė pranešimą, kad Prancūzija planuojanti ekspediciją į Murmanską, prie kurios turėtų prisidėti ir Suomija (Gen. Sikorskio planas). Dabar Suomija atsidūrė gana keblioje būklėje. Jeigu Suomija prisidėtų prie tos ekspedicijos, ji automatiškai įsijungtų į pasaulinį karą Sąjungininkų pusėje, kurie dabar jai teikia ginklus, šaudmenis ir įvairias priemones. Iš kitos pusės, Suomija jieškojo kelių, dėjo pastangas atnaujinti pasitarimus su Sovietų Rusija dėl karo užbaigimo. Suomija atsidūrė kryžkelėje. Jai buvo labai sunku apsispręsti ir nuspręsti. Tokia svyruojanti būklė truko keletą savaičių.

Kai reikalai taip vystėsi, Vokietijos pasiuntinys Stockholme paleido gandus, kad Švedijon yra atvykusi suomių grupė, kuri kviečia Švediją įsijungti į karą Suomijos pusėje. Tuojau po to Vokietijos karo atstovas Stockholme plk. Gutmannas pradėjo aiškinti, kad jei Vakarų S-kų kariuomenė eitų į pagalbą Suomijai, tai Vokietija pastotų jai kelią. Atseit, Vokietija taptų Sovietų Rusijos sąjungininke karo lauke.

Tokių priešingybių sūkuryje Erkko išreiškė pageidavimą, kad min. Tanneris atvyktų į Stockholmą, vietoje išsiaiškinti ir aptarti būklę. Vasario 3 d. iš p. Wuolijoki gauta žinia, kad tarp kitų nuolaidų, Hango turėtų būti perleistas Sovietų Rusijai.

Tą pačią dieną p. Wuolijoki vėl kalbėjosi su pasiunt. A. Kollontai ir telefonu pranešė min. Tanneriui, kad Kollontai siunčia jam širdingus linkėjimus ir mano, kad jo atvykimas į Stockholmą būtų svarbus ir reikalingas. Buvo nuspręsta, kad min. Tannerio slaptas susitikimas su A. Kollontai ir tiesioginis reikalo išsiaiškinimas būtų svarbus ir naudingas.

Per tą laiką Suomijos vyriausybė gavo daug įvairių pasiūlymų, iš savųjų ir svetimųjų, kaip išspręsti tą sunkų taikos klausimą. Vieni siūlė siųsti delegatus pas Hitlerį ir su juo tartis Suomijos reikalu. Kiti siūlė atsikviesti Trockį, duoti jam Repola apylinkėje, Rusijos pasienyje, teritorijos ruožą ir leisti jam ten sudaryti provizorinę Rusijos vyriausybę, panašią į Kuusineno. Nebuvo pamirštas ir Kerenskis.

Vasario 4 d. min. Tanneris nuvyko į Stockholmą ir tą patį vakarą, Plaza Hotelyje, turėjo pasitarimą su Erkko ir Wuolijoki. H. Wuolijoki papasakojo, kad pasiunt. A. Kollontai turinti iš Maskvos leidimą pasimatyti su min. Tanneriu. Wuolijoki kalbėjo labai nuoširdžiai, esą negerai, kad į Suomijos pasiūlymą nebuvo įtraukta Hanko. Esą, Stalinas linkęs daryti nuolaidų.

Vasario 5 d. min. Tanneris susitiko su Švedijos užs. reik. min. Guentheriu. Pradėjus kalbėti apie taikos galimybes, min. Guentheris pareiškė, kad Hanko yra didelė problema abiems pusėms. Iš tolesnio pasikalbėjimo paaiškėjo:

1. Švedai nori, kad tarp rusų ir suomių būtų baigtas karas;

2. Švedai sutinka būti tarpininkais, bet pritaria ir betarpėms deryboms;

3. Guentheris buvo labai nustebintas sužinojęs, kad prancūzai galvoja apie desantą į Murmanską bei Petsamo;

4. Tanneris papasakojo Guentheriui, kad Suomijos kariuomenės vadovybei reikalingas bent 30,000 vyrų papildymas ir ypatingai sunkioji artilerija, ir kad tokią pagalbą suomiams turėtų suteikti Švedija 4-6 savaičių bėgyje.

Aptarus visą kompleksą klausimų, buvo prieita išvadų:

1. Daryti taiką su Sovietų Rusija;

2. Toliau tęsti karą imant pagalbą iš artimųjų kaimynų ir tuo būdu lokalizuoti karą šiaurės srityje;

3. Jeigu artimieji kaimynai — Skandinavijos valstybės — nesuteiktų reikalingos pagalbos, tada prašyti pagalbos Vakarų s-kų (Anglijos ir Prancūzijos). Tai būtų pavojingiausias kelias, tektų įsivelti į didelį ir ilgą karą.

Guentheris paaiškino Tanneriui, kad iš žinių, gautų iš Vokiečių pasiuntinybės (princo von Wiedo ir plk. Gutmanno paleisti gandai?) aiškėja, jeigu Švedija pradėtų remti Suomiją stambiu mastu, tada susidarytų **cassus belli**. Be to, Guentheris papasakojo, kad žiniomis, gautomis per Švedijos konsulą Paryžiuje Nordlingą (iš Prancūzijos min. pirm. Daladier) pagal Sovietų - Vokiečių sudarytą paktą, rusams yra duotos laisvos rankos užimti Suomijos teritoriją iki Viipuri vak. dalies ir taip pat dalis Petsamo.

Po pasikalbėjimo su min. Guentheriu, min. Tanneris nuvyko į Grand Hotelį ir Wuolijoki kambaryje susitiko su Sovietų Rusijos pasiuntine A. Kollontai. Tanneris į viešbutį įėjo pro užpakalines duris, nenorėdamas būti atpažintas. Min Tanneris su pasiuntine A. Kollontai buvo pažįstami nuo 1910 m., dar iš tarptautinio socialistų kongreso. Vėliau jiems teko susitikti Suomijoje, 1917-18 m. revoliucijos sūkuriuose. Pasiuntinė A. Kollontai buvo gimusi Suomijoje, todėl ji turėjo tam tikrų sentimentų Suomijos atžvilgiu.

A. Kollontai paaiškino min. Tanneriui, kad tarpininkaujant min. Guentheriui, ji tikėjosi, jog pasiseks prieiti prie reikalo. Pasiremdama min. Guentherio pasiūlymu iš sausio 25 d., ji tikėjosi pasekmių, o tą pasiūlymą ji pasiuntė į Maskvą. Deja, sausio 29 d. iš Maskvos buvo gautas atsakymas, kad Suomijos pasiūlymas neduodąs pagrindo pasitarimams. Dėl tos tai priežasties ji norėjusi susitikti su min. Tanneriu ir reikalą išsiaiškinti.

Pasiuntinė A. Kollontai paaiškino, kad ji gerai suprantanti, ką reiškia Suomijai Hanko. Esą, ankstesnių pasitarimų metu galima buvo suprasti suomių sentimentus, bet dabar, kada jau prasidėjo karas, reikalinga panaudoti visas priemones jį baigti. Esą, gal Suomija rastų kompromisą, kas liečia Hanko, kad būtų galima toliau tartis.

Min. Tanneris savo vardu pareiškė, kad galima būtu pasiūlyti vieną salą (vardo sąmoningai nenurodė) Suomių įlankos sąsmaukoje už kompensaciją Repala ir Pojarvi rajone. Ta sala, esą, būtų tinkama Sovietų Rusijos tikslams, nes esanti Suomijos pakrantėje prieš Estijos Paldiski uostą.

Pasiuntinė A. Kollontai pažadėjo tą pasiūlymą perduoti į Maskvą.

Toliau buvo aiškintasi techniškais klausimais, jeigu taikos derybos būtų pradėtos. Suomiai, esą, pasiruošę vykti į Maskvą tartis. Talinas būtų per mažas tokioms slaptoms deryboms. Jei deryboms būtų pasirinktas Stockholmas, tada švedų tarpininkavimas būtų nereikalingas.

Ta proga pasiuntinė A. Kollontai paklausė, ar tarp Suomijos ir Švedijos nėra kokių susitarimų, ar Švedija neprotestuotų dėl Hanko. Į tai min. Tanneris paaiškino, kad Suomija tvarkosi savystoviai, nėra susirišusi nei su Švedija, nei su vakarų s-kais: Anglija, bei Prancūzija. Tai išgirdusi, A. Kollontai buvo labai nustebinta ir patenkinta.

Min. Tanneris prašė pasiunt. A. Kollontai duoti atsakymą Wuolijoki, o ši perduosianti jį Erkko. Be to, min. Tanneris paaiškino, kad jis matėsi su min. Guentheriu, nes jam būtų nepatogu, būnant Stockholme, jo neaplankyti.

Sekančią dieną min. Tanneris vėl, ten pat, susitiko su pasiuntine A. Kollontai, kuri atrodė tragiškai ir pareiškė, jog iš Maskvos neturinti gerų žinių. Čia pat ji perskaitė ši Maskvos gautą telegramą, kad suomių pasiūlymas nesudaro pakankamos bazės pasitarimams, nors ji buvo patenkinta draugišku gautos telegramos tonu. Po to, A. Kollontai paklausė, kokią salą min. Tanneris siūlo. Tanneris atsakė, kad naujo pasiūlymą jis negalįs duoti ir salos vardo pasakyti, nes pirma turįs išstudijuoti Maskvos pasiūlymus. Prašė apie tai informuoti Maskvą. Anot pasiunt. A. Kollontai, svarbiausias dalykas vis esąs Hanko, kaip ir anksčiau.

Po to, Tanneris išvyko į Helsinkį, pavedęs Erkko painformuoti min. Guentherį, kad biznis su Maskva nėra puikus, o, be to, kad pagreitintų Švedijos pagalbos, kariuomenės prisiuntimą ir primintų Prancūzijos planus dėl Murmansko.

Grįžęs į Helsinkį, min. Tanneris rado daug naujų ir svarbių žinių. Svarbiausia žinia buvo iš Paryžiaus pasiuntinio Holmos. Jo buvo pranešama, kad vasario 5 d. posėdžiavo Vakarų s-kų Augščiausioji karo taryba ir vienbalsiai nutarė siųsti kariuomenę į Suomiją. Ji taip pat nusprendusi kreiptis į Oslo ir Stockholmą, dėl tranzito. Buvęs svarstomas ir Petsamo ekspedicijos klausimas.

Šia proga noriu priminti, kad vakarų s-kų Augščiausios karo tarybos sprendimas ir sudarė aplinkybes, pareikalavusias Sovietų Rusijos vyriausybę pagreitinti ginkluoto konflikto su Suomija išsprendimą ir sudarymą su ja taikos.

Čia Suomijos padėtis susikomplikavo. Suomija atsistojo prieš tris alternatyvas: tęsti pradėtus žygius dėl taikos, pasirinkti Švedijos, ar Vakarų s-kų, pagalbą ir tęsti karą. Buvo kritiška ir sunki padėtis; įvertinti kiekvieną iš tų alternatyvų nebuvo lengvas dalykas.

Vėliau paaiškėjo, kad tokią Vakarų s-kų pagalbą Suomijai išrūpino, savo iniciatyva, be vyriausybės žinios, Suomijos pasiuntinys Paryžiuje Holma ir karo atstovas plk. Paasonenas.

Vasario 7 d. gen. Waldenas — ryšio karininkas tarp kariuomenės vado ir vyriausybės — įteikė min. Tanneriui maršalo Mannerheimo laišką, kuriame duodama paaiškinimų apie anglų gen. Lingo ir kitų Vakarų valstybių karo atstovų pasiūlymus, dėl karinės pagalbos teikimo Suomijai. Marš. Mannerheimas buvo nepalankiai nusistatęs Vakarų s-kų planų atžvilgiu, kiek tai liečia Petsamo ekspediciją, nes ji mažai ką padėtų suomiams, bet, tikriausiai, tada Vokietija atsistotų Sovietų Rusijos pusėje.

Vasario 8 d. min. Tanneris gavo iš Stockholmo per Erkko žinią, kad Molotovas teiraujasi, kokia sala yra siūloma Suomių įlankos sąsmaukoje. Iš to paaiškėjo, kad užmegzti ryšiai dėl derybų atnaujinimo nėra galutinai nutraukti.

Be to, Erkko pranešė, kad jis spaudžia švedus skubėti su apmokytų kariuomenės dalių pasiuntimu į Suomiją ir kad jau tą pačią dieną buvo paskirtas Švedijos vyriausybės posėdis tą klausimą svarstyti.

Suomijos sprendimas buvo toks: Palaukti su atsakymu Sovietų Rusijai dėl siūlomos salos vardo. Paprašyti daugiau paaiškinimų dėl Vakarų s-kų siūlomos pagalbos. Spausti Švediją, kad greičiau prisiųstų pagalbą.

Taip aplinkybėms susiklosčius, suomiai galvojo, jei mokės gerai išnaudoti Vakarų s-kų pasiūlymą prisiųsti pagalbą, tai galės paspausti savo naudai ir Sovietų Rusiją ir Švediją.

Greitu laiku iš Londono ir Paryžiaus buvo gautas atsakymas, kad bus teikiama neribota pagalba. Kas liečia tranzitą per Norvegiją ir Švediją, tai kai viskas bus paruošta pagalbos išsiuntimui, tada bus atsiklausta Oslo ir Stockholmo dėl tranzito. Bendrai viskas bus paruošta taip, kad Norvegija ir Švedija bus pastatytos prieš **fait accompli** — įvykusį faktą.

Vasario 10 d. ministeris pirm. Ryti ir užs. reik. min. Tanneris lankėsi kariuomenės vado būstinėje — Mikkeli aptarti susidariusią padėtį. Pasitarimai tęsėsi nuo 9:00 val. iki 23:00 val. Buvo smulkiai aptarti visi svarbesnieji klausimai: bendroji politinė ir karinė padėtis; turimi žmonių, ginklų, šaudmenų ir kiti ištekliai, nuostoliai ir t.t.

Nuspręsta pirmoje eilėje tęsti pastangas užbaigti karą; antroje eilėje prašyti Švedijos pagalbos, stengiantis apriboti karą šiaurinėje Skandinavijos dalyje tik kraštutiniu atveju priimti Vakarų s-kų siūlomą pagalbą.

Maršalas Mannerheimas, suglausdamas pranešimą apie karinę padėtį pareiškė, kad šiuo metu suomių kariuomenė laikosi gerai, bet ji jaučia didelius nedateklius, ypatingai jai trūksta sunkiosios artilerijos ir žmonių. Kas liečia Suomių įlankos sąsmauką, buvo manyta pasiūlyti Sovietų Rusijai vieną iš salų: Utö, Orö, ar kitą kurią, be to, atiduoti visą Suursaari salą (iki šiol buvo siūloma tik pusė tos salos). Bet, už tai, Sovietų Rusija turėtų atsisakyti nuo reikalavimų Rybachy pusiasalyje. Karelijos sąsmaukoje buvo nuspręsta užleisti ruožą tarp Ino ir Seivastö.

Bendrai, pasitarimas praėjo sklandžiai su išvada, kad be svetimos pagalbos Suomija ilgai kariauti negali.

Min. pirm. Ryti ir užs. reik. min. Tanneriui grįžus į Helsinkį, buvo sukviestas užsienių reikalų komiteto posėdis, kuriame komiteto nariai buvo painformuoti apie pasitarimą ir nutarimus kariuomenės vado būstinėje ir buvo aptarti visi aktualiausi klausimai. Buvo prieita išvados, kad nebegalima pradėti derybų su Sovietų Rusija senomis sąlygomis, reikia daryti naujų nuolaidų. Komiteto narių nuomonės buvo įvairios. Krašto aps. min. Niukkanenas buvo nuomonės, kad nėra vilties susitarti su Sovietų Rusija. Esą, reikia laukti rusų puolimo. Kariuomenei esą reikalingi ginklai ir šaudmenys, kad ji galėtų išsilaikyti iki pavasario. Atėjus pavasariui, prasidės atolydis, patvins upės, ežerai ir pelkės. Tas apsunkins ir sulėtins priešo veiksmus. Esą reikia stengtis gauti daugiau ginklų ir priemonių iš Švedijos ar Vakarų sąjungininkų.

Rezultate trys komiteto nariai pasisakė už taiką, trys prieš taiką. Padėtį išgelbėjo respublikos prezidentas, pasisakydamas už taiką.

Pagaliau buvo nutarta, kad užs. reik. min. Tanneris turi vėl važiuoti į Stockholmą prašyti Švedijos pagalbos ir aiškintis kitais klausimais.

ANTROJI KELIONĖ Į STOCKHOLMĄ

Vasario 13 d. min. Tanneris, išvykdamas į Stockholmą ir pasiekęs Turku (suomių) aerodromą, gavo Erkko laišką, iš kurio paaiškėjo, kad Sovietų Rusija padidino reikalavimus Suomijai. Reikalaujama Hanko ir š. vakarinių Ladoga ežero krantų.

Stockholme min. Tanneris pirmiausia susitiko su min. Guentheriu ir aptarė naujas Sovietų Rusijos taikos sąlygas ir švedų pagalbą. Pasikalbėjimo metu paaiškėjo, kad Švedijos vyriausybė nusprendė nesiųsti į Suomiją reguliarios kariuomenės dalių, o siųsti didesnes savanorių grupes.

Jau buvo praėję daugiau kaip 2 mėnesiai laiko, bet Suomijos fronte dar nebuvo nei vieno savanorio iš svetimų valstybių. Min. Guentheris aiškino, kad, jeigu Švedija siųs į Suomiją savo reguliarią kariuomenę, tuo atveju įsijungs ir Vakarų s-kai. Jie nutrauks santykius su Sovietų Rusija, o tada į karą įsijungs ir Vokietija. Vokietija yra davusi tai suprasti.

Min. Tanneris paaiškino, kad Vokietija laikytų **casus belli** tuo atveju, jeigu Vakarų S-kai įsteigtų savo bazes.

Šioji informacija min. Guentheriui buvo nauja. Min. Tanneris paaiškino, kad Suomija kariauja už save ir už Švediją, dabar, gi, atėjusi eilė įsijungti ir Švedijai. Min. Guentheris kalbėjo, kad švedų tauta nesupras, kodėl Švedija siunčia savo kariuomenę kariauti į Suomiją. O jeigu Suomijai į pagalbą ateitų Vakarų s-kai, tai Švedija savo kariuomenę iš Suomijos atšauktų. Taigi, geriausia išeitis — taikytis.

Min. Tanneris paaiškino, kad jis irgi supranta, jog reikia taikytis, tačiau Sovietų Rusija pasidarytų daug nuolankesnė, jei Švedija pasisakytų, kad ji eina su Suomija.

Po to min. Tanneris turėjo pasikalbėjimą su Švedijos min. pirm. Hanssonu, dalyvaujant užs. reik. min. Guentheriui ir krašto aps. min. Sköldui.

Min. Tanneris, pirmiausia, pareiškė, kad Suomija nori taikos, bet pastangos ta kryptimi neduoda

vaisių, dėl to Suomija turi tęsti karą. Bet karui, gi, tęsti Suomijai neužtenka savo jėgų ir išteklių. Ji turi gauti pagalbos iš kitur. Suomija nori pasitenkinti Švedijos pagalba. Iki šiol savanorių verbavimas Švedijoje einąs labai lėtai, todėl tą darbą turinti perimti vyriausybė. Švedija turinti siųsti savanorius į Suomiją taip, kaip Vokietija siuntė Kondoro legiono dalis Ispanijon, pilietinio karo metu. Jeigu Švedija taip darytų, tai tikrai palengvintų Suomijos pastangas taikos kryptimi. Jeigu Suomija tokios pagalbos negaus iš Švedijos, tai tada ji bus priversta prašyti tokios pagalbos iš Vakarų s-kų, kas turės sunkias pasekas. Suomija tada pasidarys didelio karo dalyvė. Panašiai gali atsitikti su Švedija ir Norvegija. Turint visą tai omenyje, Suomijos vyriausybė norėtų žinoti Švedijos vyriausybės nuomonę tuo klausimu.

Pirmiausiai prabilo min. pirm. Hanssonas pareikšdamas, kad, jeigu Švedijos vyriausybė taip elgsis kaip siūlo min. Tanneris, tai švedų tauta negalės to suprasti. Be to, neaišku, kaip techniškai tai įvykdyti. Esą, negalima priversti, kad siunčiamų į Suomiją kariuomenės dalių visi kariai pasidarytų savanoriais. Tai gali spręsti ne vyriausybė, o Riksdagas — seimas. Jeigu taip būtų nuspręsta, tai galėtų iššaukti sunkias pasekas. Vakarų s-kai nutrauktų santykius su Sovietų Rusija. Vokietija įsiveržtų į Skandinavijos kraštus. Esą, padėtis pasidarytų dar sunkesnė, jeigu Suomijai į pagalbą ateitų Vakarų s-kai.

Min. Tanneris paaiškino, kad šiuo atžvilgiu švedų informacija esanti klaidinga. Jis bendrais bruožais painformavo švedus apie Vakarų s-kų Augščiausios Karo Tarybos sprendimą siųsti kariuomenę į Suomiją. Tų valstybių karo specialistai, jų komisija, esanti atvykusi į Suomiją diskutuoti tą klausimą. Jei Suomija paprašys Vakarų s-kų pagalbos, tuo atveju, Vakarų s-kai pareikalaus tranzito per Norvegiją ir Švediją. Tada Norvegija ir Švedija atsidurs sunkioje būklėje. Joms bus sunku atsisakyti patenkinti tranzito reikalavimą.

Min. pirm. Hanssonas su tokia nuomone sutiko. Reikia pasakyti, kad apie Vokietijos tada laikyseną suomiai turėjo tikslesnų informacijų negu švedai.

1939 m. gruodžio 6 d. švedų grafas Rosenas turėjo pasikalbėjimą su marš. Goeringu, kuris pareiškė, kad jeigu Švedija įsiveltų į karą su Sovietų Rusija, tai Vokietija Švedijos ne tik nepultų, bet nesiimtų ir kitų veiksmų prieš ją. Tas pasikalbėjimas tarp grafo Roseno ir marš. Goeringo įvyko po to, kai dieną prieš tai marš. Goeringas išsikalbėjo tuo reikalu su pačiu Hitleriu.

(Bus daugiau)

Šaulės Tremtyje redaktorę

EMILIJĄ PETRAUSKAITĘ,

mirus jos mylimai seseriai, nuoširdžiai užjaučia

KARIO štabas

Apie Š. Atlanto Pakto sparnus

Daleidžiama, kad rusai Europą gali pulti dviem būdais: staigiai užgrobti vietinio pobūdžio tikslą, arba sparninėmis replėmis siekti visos Europos. Dabartinė Amerikos "lankstaus atsakymo" strategija, tikima, turi atsakymą abiems atvejams, užtikrintai suteikiant pagalbą bet kuriam grasomam ruožui.

Šiaurinis sparnas tęsiasi nuo Norvegijos šiaurės iki Šlezvig-Holšteino pietinio pakraščio Jutlandijos pusiasalyje, viso apie 1,900 km. Logiškai atrodo, kad rusai bandys savo Baltijos laivyną išvesti į š. Atlantą ir sujungti jį su Arktikos laivynu Narviko rajone, apie 1,300 km į vakarus nuo Murmansko pagrindinės bazės.

Dabar šiauriausią 300 km barą prie Kirkenes saugoja norvegų Šiaurės brigados griaučiai — dvi sustiprintos kuopos. Rusai, derindami puolimą iš priekio ir išsikėlimą prie Narviko, lengvai galėtų čia susitvarkyti su esama gynyba. Tai pavaizduoja šiaurinio sparno silpnumą. Reikėtų daugiau jėgų, bet Norvegija turi tik dvi aktyvias brigadas, vieną šiaurėje ir kitą pietų Norvegijoj. Gali sumobilizuoti dar 10 brigadų ir milicijos. Taikos metu padidinimų nenumatoma. Norvegija nenori įsileisti nei Atlanto Pakto, nei kitų kraštų kariuomenę savo teritorijon. Tas pat yra ir su Danija.

Atrodo, geriausia išeitis yra sudaryti stiprios ugnies plaukiojančią brigadą. Ji būtų Vokietijos ir Anglijos uostuose, iš kur ji greitai galėtų sustiprinti Norvegijos ir Danijos gynybą. Neleistina, kad rusai įsitvirtintų Norvegijoj ar prasiveržtų pro Danijos sąsiaurius. Tokią ugnies brigadą turėtų sudaryti marinai 5-6 lėktuvnešiuose, po 100 lėktuvų kiekviename. Toks bandymas buvo vykdytas 1964 metų manevruose Šiaurės Atlante.

Rusų akimis žiūrint, įsiveržimas Norvegijon būtų tik pagelbinė operacija. Pagrindinis prasiveržimas vytų per Danijis sąsiaurius ir apie priėjimus prie jų. Rusams sėkmingu atveju jų apie 70 pov. laivų iš Baltijos jūros išslystų į š. Atlantą ir ten prisijungtų prie Arktikos 140 pov. laivų laivyno. Rusų Baltijos laivynas ruošiamas puolimui. Ar toks rusų prasiveržimas įmanomas, yra kitas klausimas, kuris rūpestingai studijuojamas abiejose pusėse.

Šlezvig - Holšteino lygumos yra lyg Achilo kulnas. Čia turėtų būti įtvirtinta zona, pro kurią rusai negalėtų staiga prasiveržti. Vokiečiai tokiai minčiai yra priešingi, nes bet kokių įtvirtinimų statymas jiems vaizduoja pastovumą ir nuolatinumą, tuo pačiu, atsisakymą nuo Vokietijos dviejų dalių sujungimo. Taipgi Vokietija yra priešinga bet kokiam rajoniniam nusiginklavimui bei apsiribojimui, nes tai gali daleisti dabartinės padėties pripažinimą.

Švedija nėra Atlanto Pakto narys, laikoma neitrali, bet svarbi Europos gynyboje. Švedai žino, kad jie gali būti užpulti tik rusų, bet po II Pas. k. jie privengia rodyti, kad jie ką nors daro apsigynimui iš rytų.

Pietinis Europos fronto sparnas apima Italiją, Graikiją, Turkiją ir Viduržemio jūrą, jo ilgis apie 2,700 km. Izraelio ir arabų kivirčai yra rusų veržimosi į Viduržemio jūrą padarinys. Karštas susidūrimas leistų rusams įsikišti aktyviai. Kipro salos

neramumai giliai pažeidžia Atlanto Pakto vienybę.

Pirmi rusų strateginiai tikslai yra sunaikinti vakariečių atominių ginklų bazes, užimti Dardanelių praėjimus ir piet. Europos kraštus. Pagrindinis smūgis vyktų per Turkiją ir iš Bulgarijos per Graikiją. Tai reikštų III P. k. pradžią. Rusų Juodosios jūros pov. laivai prasiveržę pro Dardanelius susitiktų jų laukiančius vakariečių pov. laivus. Rusų tikslas yra prasiveržti pro Sueso kanalą, arba Gibraltarą į Atlantą. Rusų pov. laivų bazės Albanijoje išnyko dėl Rusijos — Albanijos santykių pablogėjimo. Bet rusai ieško naujų bazių Afrikos pakraščiuose.

Skaitoma, kad pietinis sparnas yra labai svarbus. nes rusams veržiantis į Vidurio Europą iš čia pasiekiamas jo kairysis sparnas. Gi Rusijai veržiantis per Turkiją į Vid. Rytus, jos dešinysis sparnas yra pavojuje.

Šiandien neutrali Jugoslavija su 30 divizijų yra taukšas (buferis) tarp Atlanto ir Varšuvos paktų. Jei rusai norėtų per neutralią Jugoslaviją veržtis į Italiją, tai jiems reikėtų daug divizijų tokiam žygiui įvykdyti. Priešingai, jei Jugoslavija nusvirtų rusų pusėn, vakariečių padėtis būtų dramatiška. Amerika, duodama ūkinę ir karinę pagalbą Jugoslavijai, bandė jos karines jėgas padaryti priklausomas nuo Amerikos tiekimo. Rusai Jugoslavijoj užsakė 25 tanklaivius ir prisispyrę bando pagerinti prekybinius ir kultūrinius santykius. Jos laikysena konflikto atsitikime yra didelė mįslė abiems pusėms. Vakariečiai tikisi ją išlaikyti taukšu (buferiu).

Kipro sala yra Turkijos ir Graikijos ginčo obuolys, kuris prieš jų norą gali iššaukti tarp jų ginkluotą susikirtimą.

Rusai graikus gali pulti iš Bulgarijos per Turkiją, — tik 30 km iki Egėjo jūros. Tuo pačiu būtų nutrauktas ryšis tarp graikų ir turkų. Kitoje Dardanelių pusėje rusai galimai pultų per turkų Trakiją. Toks yra logiškiausias būdas Dardanelius užgrobti. Turkai Dardanelių rajoną yra įtvirtinę ir pasiryžę ginti.

Pietiniam sparnui ginti yra 24 divizijos ir dar 15 div. gali būti sumobilizuotos. Be to, Amerika Italijoje turi atominės paramos brigadą ir apie 200 lėktuvų 6-to laivyno lėktuvnešiuose. Jie gali pasiekti piet. Rusiją ir jos satelitus. Taipgi Viduržemio jūroje yra 3 Polaris atom. pov. laivai.

Lėktuvnešiams Viduržemio jūroje pasidarius karšta, Ispanijos reikšmė vakariečiams dar padidėja. Ispanija nėra Atlanto Pakto narys, bet ji Europos gynime dalyvauja per tarpusavius Amerikos - Ispanijos susitarimus. Ispanijos reikšmė vis svarbėja, nes amerikiečių bazės Afrikoje kaskart mažėja. Amerika Ispanijoje turi 3 oro bazes.

Pietinio sparno ramybė priklauso nuo Vid. Rytų įvykių, kur nuomonių skirtumai bandoma išspręsti jėga. Izraelio - arabų pasieniuose yra sutelkta daug karinių jėgų. Arabų masėse vyrauja, Nasserio kurstomos, prieštydiškos nuotaikos.

Atrodo, šiaurinis sparnas rusams yra lengviau prieinamas, be kliūčių rusų tankams. Tuo tarpu pietiniame sparne yra daugiau gamtinių kliūčių ir pasiryžusių jėgų jas ginti. Bet, tuo tarpu, šiaurėje viešpatauja "geros "kaimynystės" giedrumas, gi pietuose Kipro įvykiai sukelia nervingą susirūpinimą. Abu sparnai yra neužtikrinti ir pažeidžiami tiesioginiai ar netiesioginiai. Bet jie sudaro ne atskiras problemas, o tik dalį bendrosios Europos gynyboje. Jos pasisekimas glūdi europiečių pasitikėjime pačia Atlanto Pakto organizacija ir Amerikos pasiryžimu Europą ginti ir jos kariniu pajėgumu.

(Santrauka Eugene Hinterhoff straipsnio iš Military Review 6, 1965).

M. M.

— — —

VETERANŲ KELIAS

"Kary" 6 nr. įdėtoje žinutėje "Čikagos ramovėnai veikia" randame, jog veteranų skyriaus susirinkime pakviesti dalyvavo ir jūrų skautai. Jūrų skautai, kaip žinome, yra Lietuvių skautų sąjungos buvusi brolijos jūrų skautų šaka, kuri savo laiku **nesutiko paklusti LSS vadovybės sprendimo,** ginčo eigoje atsiskyrė nuo sąjungos ir įsteigė atskirą skautų organizaciją.

Čikagos veteranų skyrius kviesdamas jūrų skautus, tą atskalūnišką skautų dalį, talkininkauti savo veikloje, su ja solidarizuodamas, pasisako prieš skautų sąjungos vadovybės sprendimą jos ginče su buvusia brolijos jūrų skautų šaka. Tai yra veteranų netaktas, kišimasis į skautų s-gos vidaus reikalus. Tačiau mostas įgauna ypač nemalonų atspalvį, kai tuo norima sukelti nepalankių nuotaikų, mesti šešėlį mūsų garbingai ir užsitarnavusiai Lietuvių skautų sąjungai, mūsų didelei jaunimo auklėjimo mokyklai.

Kur eini, Čikagos veteranų skyriau?

Veteranas

— — —

Nepriklausomoje Lietuvoje veikė Augštoji Karo mokykla, kuri išleido bene keturias generalinio štabo karininkų laidas, bet apie tą mokyklą "Karyje" nebuvo jokių aprašymų. Būtų gera, kad "Karyje" aprašytų, nors ir atsiminimų formoj, tos mokyklos įsteigimo tikslą, jos paskirtį, mokomuosius dalykus, taktinius pratimus, lektorius, kursantus, jų stažavimą pulkuose, jų likimą, fotografijas ir t.t.

Kiek žinau, tremtyje yra buv. šios mokyklos lektoriai gen. št. plk. Rapšys, plk. Rėklaitis, inž. plk. Kutka ir kt. Iš kursantų yra gen. št. plk. ltn. Špokevičius, Dabulevičius, gen. št. mjr. H. Kazakaitis, kpt. Gaižutis ir kt.

"Kario" skaitytojai turėtų didelio malonumo skaityti apie mokyklą išsamių aprašymų, kurie būtų taip pat svarbūs istorijai ir būsimai Lietuvai.

"Kario" skaitytojas

— — —

LIETUVOS ARCHYVAS

Nuo 1939 m. Lietuvos kultūros istorikas dr. P. Rėklaitis, dabar gyvenąs Vokietijoje, telkia Lietuvos Archyvą. Muenchene leidžiamas "Mitteilungen aus baltischem Leben", 1964 m. gruodžio mėn. Nr. 4 paskelbė dr. P. Rėklaičio pranešimą apie 1964 m. įgytus vertingus spaudinius — viso 756 objektus. Štai kai kurie įdomesni: Aleksandro Guagnini Kronika, išl. 1611 m., P. A. Preuschof'o Vilniaus universiteto istorija, pati seniausia, išl. 1707 m., A. Jaroševičiaus "Lietuvos Kryžiai", išl. 1912 m., Vilniaus litografijų rinkinys iš XVIII a., KARIO 1954-58 m. komplektai, "Charte von Koenigreich Preussen" — žemėlapis, išleistas 1795 m. F. L. Guessefeldo, su pažymėjimu "Klein Lituaen".

— — —

AUKOJO "KARIUI":

184 dol.: LVS Ramovė, Clevelando skyrius;

50 dol.: J. Variakojis, Chicago, Ill.

5 dol.: L. K. Kūrėjų Savanorių S-ga, Detroito Sk.;

Po 4 dol.: J. Garmus, Echo Lake, Pa.

Po 2 dol.: J. Astrauskas, Toronto, Can., K. Juškaitis, Chicago, Ill., K. Kazlauskas, Baltimore, Md., J. Klimavičius, Brooklyn, N. Y., S. Latviūnas, Flushing, N. Y.

Po 1 dol.: K. Algenis, Brooklyn, N. Y., Alg. Gustaitis, Hollywood, Calif., Br. Rakauskas, Toronto, Can., J. Velička, Australija, J. Zabelskis, Flushing, N. Y.

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis,
1561 Holmes Av.,
Racine, Wisc.

TREMTIES TRIMITAS

SU "SENUOJU" KARIU IR ŠAULIU ATSISVEIKINANT

Lietuvos laukai pagimdė mane, užaugino —
Čia svečioj šaly priglaustas lieku ašai,
Laukdamas, kad Nauja Aušra vėl nušvistų Tėvynei,
Tuomet ir man lengviau bus ilsėtis svetur.

1965 m. liepos mėn. 12 d. Ročestery, N. Y., mūsų eiles apleido taurus Rytų Augštaitijos sūnus, savanoris - kūrėjas, 1935 - 1940 m. LŠS-gos vadas, plk. Pranas Saladžius.

Lietuvos laukų užaugintas, paliko jiems ištikimas namuose ir svetur, ilgėdamasis aušros Tėvynei ir dirbdamas, kad ji vėl jai nušvistų. Užsigrūdinęs Galicijos ir vėliau Nepriklausomybės kovų laukuose, pasirinko kario profesiją, kuri glaudžiai rišasi su jaunystėje pradėtu mokytojo darbu. Ėjo įvairias karinio pobūdžio administracines pareigas. Vadovavo LŠS-gai ir ją ruošė sutikti galvotrūkčiais beatslenkančias karo audras, atnešusias Lietuvai okupaciją.

Kalėjimo kankynės ir tremtinio dalia nepalaužė jo valios jungtis į lietuvišką darbą ir ji pasiryžusiai vykdyti. Ir paskutinioji jo valia, kada jau žinojo, kad neužilgo mirs, buvo prašymas vietoj gėlių prie jo karsto siųsti aukas Vasario 16 gimnazijai, kurią jis taip nuoširdžiai rėmė.

Neteko su velioniu susipažinti asmeniškai, bet susirašinėdavome šauliškais reikalais čia Amerikoje. Noriu supažindinti skaitytojus su "senojo" šaulio mintimis, paskelbdamas paskutinį jo laišką, rašytą 1965 m. balandžio mėn. 8 d. Velionis dažnai pridėdavo prie savo parašo prierašą: "dabar jau senas šaulys".

"Malonus Šauly, *Nepriklausomai Lietuvai* Redaktoriau,

Grįžęs iš ligoninės, radau prisiųstą Tamstos leidinį "Nepriklausomai Lietuvai". Labai apsidžiaugiau, kad šauliams atminti tokį gražų paminklą sukūrėte. Senas karys Jums nuoširdžiai dėkoja. Tikiu, kad ir daugiau leidinių išleisite šauliams atminti. Šaulių *savanoriškas* darbas labai stiprino mūsų valstybiškumą ir ugdė tautinį susipratimą.

Aš labai patenkintas, kad gražiai pagerbėte LŠS-gos Garbės šaulius, nes tai asmens, labai nusipelnę Lietuvai. Pagal statutą, Sąjungos Garbės šaulių kandidatus siūlo Sąjungos vadas. Jei nebūtų ištikusi mūsų tėvynės žiauriausia nelaimė — okupacija — dar aš planavau, kad sekančiais metais išrinkti garbės šauliu kun. kan. Tumą ir dar sekančiais — prel. Maironį ir buvau numatęs, turėdamas 30 metų tarnybos, išeiti į pensiją ir gyventi gimtose Vyžuonose, kur buvau išrinktas garbės šauliu. Taip buvo planuota, svajota, galvota apie poilsį, bet Dievulis — ar likimas, skyrė visiems, visiems, visai tautai žiaurios tremties ir vargo kelią. Tik labai gaila, kad tremtis ir vargas nenuskaidrino mūsų sielų: spaudoje kaip veidrody atsispindi didelis murzinimas nepriklausomybės meto. Aš skaitau mūsų spaudą su didele širdgėla. Jei kam valstybės režimas nebuvo prie širdies, tai dar nereiškia, kad žmonės buvo blogi. Tokia mažutė Lietuva taip buvo darbšti, augo, progresavo, — tai buvo šventa Lietuva, kai pamatėm vakarus ir Ameriką. Visi šmeižtai prieš darbštų lietuvį turi bū-

ti tų pačių plunksnos žmonių atšaukti. Dėl vieno kito suklydėlio, nusižengėlio — negalima kaltinti viso šimto. Šiandien jau ir vokiečių nebekaltina dėl Hitlerio ir jo sėbrų nusikaltimų. Visa vokiečių tauta nekalta. Ir rusų tauta nekalta, o tik komunistų partija ir jos vadai.

Dar po ligos neturiu sveikatos. Visą vasario mėnesį išgulėjau ligoninėje, išpjovė tulžį su akmeniukais. Tebeturiu dreno triūbelę ir pjūvis tebesivalo.

Knygą iš lėto skaitau. Suklydo š. Žadvydas, rašydamas, kad aš įsakiau šauliams sutikti raudonąją armąją (psl. 164). Įsakė Kariuom. Vadas gen. Vitkauskas, o aš tuo laiku net nebuvau Kaune — buvau Kybartuose, delegacijoj. Telefonogramą pasiuntė gen. št. plk. ltn. Žukas, jis suklaidino visus, pasiųsdamas telef. mano vardu. Tokią telefonogramą gavo divizijų vadai ir komendantai apie raud. armijos sutikimą. Įsakymas kariuomenės vado gen. Vitkausko. Gaila, kad tokioj knygoj tokia klaida įsivėlė. Faktai turėtų būti tikri. Viso geriausio. Kai perskaitysiu visą — parašysiu.

Jūsų Pr. Saladžius".

Netekome Senojo Kario ir Šaulio, bet turime jo šventą palikimą — tikėjimą, kad Nauja Aušra nušvis vėl Lietuvai. Tęskime jo pamiltą darbą, eikime jo pramintu keliu, kad ir mums kada nors, kaip jam dabar, būtų lengviau ilsėtis svečioje šalyje, jei likimo bus lemta gulti amžinam poilsiui svetur.

Jonas Petrušaitis

VISKĄ DAROME, AUKOJAME JUMS ..!

Š. VINCAS TAMOŠIŪNAS

Pavergtoje tėvynėje okupantas negailestingai rauna su šaknimis viską, kas lietuviška. Istorija liudija, kad pavergėjai nieko neduoda pavergtiesiems, nepalieka savo krašto indėlio, o viską glemžiasi sau. Dabar, rusai okupavę Lietuvą, vykdo žiauresnę ir brutalesnų kolonizaciją, kaip ji buvo vykdoma per šimtmečius prieš necivilizuotas Azijos ir Afrikos gentis. Tos gentys, apsipavidalinusios į valstybes, dabar jau tvarkosi savistoviai ir laisvai, o tuo tarpu Lietuva, per šimtmečius buvusi savistovi valstybė, negailestingai naikinama komunistinės vergijos ir rusiškojo kolonializmo.

Detroito šauliai, nuoširdžiai remiami lietuviškos visuomenės, yra besąlyginėje jungtyje su pavergto krašto kenčiančiais tautiečiais. Viską, ką mes darome, aukojame Jums, kenčiantieji lietuviai, nes nėra nieko kilnesnio, kaip dirbti Tautos laisvei!

Virš.: Pagerbiant Mažosios Lietuvos sūnų, tilžietį, savanorį-kūrėją, Vyčio kryžiaus kavalierių, šaulį — majorą Joną Šimkų. Iš k. į d.: p. Anysienė, Marija Šimkienė, p. Pakalnis, Jonas Šimkus, p. Pakalnienė ir žurn. Vl. Mingėla.

Apačioje: Žuvusiųjų už Lietuvos laisvę pagerbime buvo atliktas Justo Pusdešrio montažas "Paskutinis žygis". Nuotraukoje montažo išpildytojai, iš k.: V. Kunčiūnas, A. Gubilas, V. Žibertavičius, J. Kinčius, J. Pranaitis. Antroje eilėje: Vyt. Petrauskas, P. Žiukas ir A. Pesys.

Nuotraukos K. Sragausko

Tarp Tilžės ir Detroito!

1965 m. gegužės mėn. 2 d. pagerbėme Mažosios Lietuvos sūnų — tilžietį savanorį-kūrėją Vyčio kryžiaus kavalierių, š. mjr. Joną Šimkų. Laisvės kovoms prasidėjus, Jonas buvo tvirtas kaip ąžuolas, su būriu tilžiečių atvyko į Tauragę ir įstojo į ten organizuojamą lietuvių batalijona, kurio adjutantu buvo plieninis mažlietuvis Ed. Simonaitis. Pasižymėjo kovose su Lietuvos priešais ir buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. Iš kariuomenės pasitraukė 1932 m. išsitarnavęs majoro laipsnį. Greitai buvo paskirtas Kauno ugniagesių brandmajoru. Domėjosi visuomenine veikla, o ypač aktyviai veikė šaulių gretose. Buvo ilgametis Kauno miesto savivaldybės šaulių kuopos pirmininkas, kuriai priklausė virš 250 narių. Toks pat paliko jis ir tremtyje: tuojau įsijungė į lietuvišką veiklą, įstojo į šaulių eiles. Visur dalyvauja noriai ir judriai, neatbodamas savo metų naštos, jau penkiolika metų Detroite rūpinasi Tėvynės reikalais.

Pagerbimas Jonui buvo šiltas ir draugiškas. Greta iškilmingų pietų, šauliai dar surengė liaudies meno parodėlę. Gausūs eksponatai: siuviniai, audiniai, drožiniai, gintaro išdirbiniai ir kita parodė, kad gausus lietuviškojo meno lobis yra Detroite. Daugelis pageidavo, kad parodėlė vėl būtų pakartota kita proga.

Prie skanių užkandžių, kuriuos paruošė š. Stasė Pranėnienė su dukromis ir Sirutytėmis, susispietė virš 100 svečių. Iš Toronto buvo atvykę dr. M. Anysas su žmona ir A. Kybrancas su žmona, iš Grand Rapids— Pakalniai, iš Londono, Ont. — Andriušaičiai.

Buvo daug sveikinimų žodžiu ir raštu. Raštu sveikino: dr. P. Daužvardis — Lietuvos generalinis konsulas, gen. K. Musteikis, š. Alf. Valatkaitis — LŠST pirmininkas, J. J. Bachunas — ALB pirmininkas, mokyt. F. Skėrys, V. Pėteraitis, A. Lymantas, kun. A. Trakis, kun. J. Pauperas, Jonas Anysas, E. Simonaitis ir kiti.

Š. Vincas Tamošiūnas, P.L.K. Stasio Butkaus š. kp. pirmininkas.

Detroito šauliai padovanojo solenizantui jo portretą Lietuvos kariuomenės majoro uniformoje su visais pasižymėjimo ženklais, pieštą dail. Vytauto Ogilvio. Pagerbimą sklandžiai pravedė visuomenininkas š. Vladas Pauža.

Pušele, jus visus prisimename!

1965 m. gegužės mėn. 16 d. šauliai, aktyviai talkinami Liet. Fronto bičiulių ir kitų kovos organizacijų, paminėjo žuvusius dėl Lietuvos laisvės. Kaip tik tą pačią dieną prieš 20 metų Kalniškėse, Dzūkijoje, įvyko didelis mūšis tarp Lietuvos laisvės kovotojų ir sovietinės armijos. Kautynėse dalyvavo ir partizanės moterys. Viena jų, slapyvarde Pušelė, sužeista į abi kojas, vis valdė kulkosvaidį, kol priešas atėmė jai gyvybę.

1941 m. sukilimo vadas Leonas Prapuolenis, atvykęs iš Chicagos, skaitė kruopščiai paruoštą paskaitą apie Lietuvos laisvės kovas istorijos bėgyje.

Minėjimui pirmininkavo prof. A. Damušis, o jo reikalų vedėju buvo š. kpt. J. Petrulionis.

Aktorius Justas Pusdešris, talkinamas šv. Antano parapijos choro, kurį veda Albertas Mateika, pastatė montažą "Paskutinis žygis", primenantį laisvės kovotojus. Montažo išpildytojai nukėlė žiūrovus į Lietuvos miškus, kur didvyriai kovojo, tikėjo ir žuvo. Jų krauju kiekviename Lietuvos kampelyje išrašyta: "... ir metai eis, sužydės laukai prie kelio ir kelsis vėl iš kraujo tavo Lietuva". Tai jų testamentas mums gyviesiems. Pastatymas, išpildymas ir dekoracijos buvo geros. Salėje susikaupimas, lyg joje nebūtų žmonių. Prieš uždangai nusileidžiant, scenoje stovi pakrypęs kryžius ir ant jo užrašas: 1940 - 1965.

Montažo išpildyme dalyvavo: Danutė Racevičiūtė - Jankuvienė, R. Griciūtė, K. Milmantaitė, A. Gubilas, V. Žibertavičius, A. Pesys, V. Ogilvis, St. Petrauskas, Vyt. Petrauskas, J. Kinčius, J. Pranaitis, P. Žiukas ir V. Kunčiūnas. Muzikinė dalis Alb. Mateikos ir Vyt. Petrausko.

Tūkstantinė Lietuvių Fondui

Birželio mėn. 27 d. suruošėme gegužinę, į kurią gausiai sugūžėjo šaulių bičiulių. Turtinga loterija neapvylė laimės jieškotojų. Jonai buvo pakviesti prie vaišių stalo ir jų garbei buvo užkurtas laužas. Vaišes paruošė š. Stasė Pranėnienė.

Esame užsimoję šiai smetais įnešti tūkstantinę į Lietuvių Fondą, todėl šios gegužynės pelnas skiriamas minėtam tikslui.

Detroito šauliai yra dėkingi mūsų spaudai: "Draugui", "Naujienoms", "Dirvai", "Lietuvių Balso" radijo tarnybai, Vacio Urbono asmenyje, ir visai Detroito lietuvių visuomenei, kuri remia mūsų pastangas kovoje dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo.

IŠ PADALINIŲ VEIKLOS

DLK Kęstučio š. kp. atšventė dešimtąsias Jonines birželio mėn. 26 d. Minkowskio ąžuolyne, Kenosha, Wis. Meninėje dalyje vėl pasirodė nuoširdūs kęstutiečių kaimynai Vytauto Didžiojo š. kp. meno kuopelės nariai, vadovaujami š. J. Petrausko ir š. K. Ulevičiaus. Prie liepsnojančio laužo, kurį uždegė š. St. Petrušaitienė, buvo išpildytas montažas "Sudiev, motule!". Montažas sudarytas iš Laisvės kovų dainų pynės, kurios buvo sukurtos mūsų brolių, visada pasiruošusių mirti dėl savo ir kitų laisvės. Tautos balsą vaidino š. J. Petrauskas, motiną — š. A. Markuzienė, partizaną — š. P. Arlauskas ir partizanę — š. V. Polikauskaitė.

Tautinių šokių grupė "Aušra" pašoko grakščių tautinių šokių. Dalyvavo šokių grupės nariai: P. Arlauskas, Birutė Baškauskas, Ant. Biletavičius, Ged. Baranauskas, Vl. Feiferis, Josephine Guozes, jaunavedžiai Kiveriai, Br. Kromelis, Donna Kaunickas, Petras Kaunickas, Alina Padegimas, Vera Polikauskas, Donna Šerelytė ir Nijolė Zepkartas.

Apeigas prie laužo pravedė kuopos vicepirm. š. Z. Lukauskas. Svečius gražiai priėmė ir pavaišino sesės šaulės, vadovaujamos š. M. Wedeikienės. Į svečius buvo atvykę gen. T. Daukanto jūrų š. kp. šauliai su 2iem savo laivais, neatsižvelgdami į gana rūsčias Michigano bangas. Tai vandens sporto entuzijasto š. M. Maksvyčio pasiaukojimas, praturtinęs gražų šaulių susibūrimą. **P. P.**

— — —

DLK Kęstučio š. kp. iš savo narių ir rėmėjų surinko 66 dol. aukų paremti Lietuvių Manifestaciją, kuri į-

Saulė Tremtyje

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

MAŽOJI VALSTYBĖ

Šeima tai maža valstybė — gyvybingoji lastelė didžiajame tautos organizme, kaip išsireiškė vienas mąstytojas. Dėl to ji, kuriama ant stiprių krikščioniškai - tautinių pagrindų, iš tėvų ir prosenolių paveldi savo tradicijas ir turi savo nerašytus įstatymus. Kadangi toje "valstybėje" sueina du asmenys kartais ir iš labai, savo papročiais bei charakteriu, skirtingų šeimų, o neretai ir visai kitoniškų (kada šeima kuriama nevienodų tautybių asmenų), tai dažnai ir tų šeimų kuriami įstatai turi susirasti naujas formas ir išlyginti abiejų pusių papročius. Kur pagrinde randasi nuoširdus sugyvenimo noras bei gera valia, tas išsilyginimas įvyksta be didelių komplikacijų, nors ir pareikalauja abipusio pasiaukojimo. Jei to visa trūksta, tai labai dažnai toji dirbtinai sudaryta "valstybė", nesuradusi tarpusavy nieko bendra, lengvai išįra, arba tampa abiem pusėm sunkia našta. Tada tokios šeimos nariai, kaip tie vargo tremtiniai, išsisklaido savais keliais. Mat, tokioje šeimoje nebelieka tos natūralios šilimos bei traukos, kuri jungtų jos narius darnion krūvon.

Kokia būna tos mažos valstybės valdymosi forma — demokratiška ar diktatūriška, patriarchalinė ar matriarchalinė — pareina nuo to, kiek stiprūs šeimą sudarančių abiejų pusių charakteriai bei į vienas kitą įtakos galia. Gyvenime pastebime, jog šeimai besikuriant ji yra darniausia, jei kuriama demokratiškai žmoniškais pagrindais, tai yra, abipusiai laisvu susitarimu ir pastangomis vienas kito asmens savybių neslopinti, bet taikiai jas suderinti.

Atsiradus smulkesnių šeimos narių, natūraliai vidinė namų valdžia pereina daugiau į motinos rankas, nes ji šeimos reikalus tada labiau nujaučia ir perpranta, o tos šeimos reikalų išorinis tvarkymas su šeimos aplinka, lyg ir daugiau atitenka tėvui, kaip vyriausiam šeimos išlaikytojui ir globėjui. Taip darniai pareigomis pasidalinus ir stengiantis vienas kitam nekliudyti, bet kiek galint padėti, ir susidaro toji idealioji šeimos santvarka bei jos darnus augimas.

Vėliau, vaikams subrendus ir įgijus pakankamo gyvenimo patyrimo bei savistovumo, šeimos valdymosi forma palaipsniui kitėja demokratiškesne kryptimi. Čia jau tėvams išlengvo tenka atsisakyti savo monarchiškų polinkių vaikų atžvilgiu, daugiau įsigilinant ir į jų asmeniškus reikalus bei aplinkos gyvenimo sąlygų pakitėjimus. To nepadarant ir laiku savo vaikų nesuprantant, šeimoje gali atsirasti bereikalingo trynimosi ir mažesnių ar didesnių nesusipratimų. Čia, pagaliau, neretai nukenčia ir patys tė-

---

vyks š. m. lapkričio mėn. 13 d. New Yorke, Madison Square Garden.

— — —

Buvusiam LŠS-gos vadui plk. Pranui Saladžiui mirus, DLK Kęstučio š. kp., vykdydama velionies valią, vietoj gėlių paaukojo 10 dol. Vasario 16 gimnazijai.

LOS ANGELES ŠAULIŲ KUOPOS VEIKLA

Birželio 26 d. prie Ramiojo vandenyno, Isadore B. Dockweiler Beach parke šauliai suruošė Joninių laužą. Svečiai buvo nemokamai pavaišinti. Laužas buvo šeimyninio pobūdžio. Sekančiais metais numatoma rengti drauge su ramovėnais, sudarant meninę programą.

Liepos 11 d. įvyko šaulių gegužinė Arroyo Seco parke, kurios metu pravesta loterija ir platintas Šaulių S-gos leidinys "Nepriklausomai Lietuvai". Pajamų daugiausiai surinkta iš loterijos, kuriai daiktus aukavo šauliai: J. G. Grikavičiai, V. B. Čirai, O. S. Žadvydai ir ramovėnas K. Liaudanskas.

Šauliams malonu buvo susitikti su svečiu šauliu Marijonu Šnapščiu iš Detroito, kuris tuo metu buvo atvykęs atostogų. Asmeniški ryšiai pagyvina šaulių veiklą, įneša naujų sumanymų.

Vienų metų šaulių kuopos darbo vaisiai negausūs, todėl ir medžiaginė parama kultūriniams reikalams yra tik simbolinė. Kuopos valdyba paskyrė aukas: LŠS-gos įkūrėjo Vl. Putvinskio monografijos išleidimo fondui 25 dol., Vasario 16 gimnazijos statybai remti 10 dol., be to vietos lietuvių radijo pusvalandžiui bei vietos spaudos parėmimui nuolat skiriama aukų. Numatyta įstoti nariu į Lietuvių Fondą.

Žvalgas

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkoju DLK Kęstučio š. kp. Wisconsine valdybai ir sesėms bei broliams šauliams už viešą sveikinimą ir dovaną š. m. birželio mėn. 26 d., Joninių metu, mano gimtadienio proga.

š. J. Giedrikas, š. kp. pirmininkas

vai, nesulaukdami iš savo vaikų norimo dėkingumo, o kartais patirdami net užtarnautų priekaištų.

Iš tikrųjų, tai tėvai senatvėje sulaukia savo pačių sukurtų vaisių. Jeigu jų šeimoje buvo reikiama darna ir vaikų auklėjime nebuvo didelių spragų, o jų charakteriai brendo tarpusavio meilės šilumoje, tai jokios gyvenimo audros tų meilės ir prisirišimo ryšių jų šeimos narių širdyse nenutrauks.

IŠ ČIKAGOS ŠAULIŲ GYVENIMO

Šaulių vestuvės

Šių metų birželio 12 d. susituokė šaulė Vida Skrubutonytė su šauliu Antanu Kivėnu. Abu jaunieji buvo veiklūs šaulių meno kuopelės nariai ir taut. šokių grupės dalyviai. Prie altoriaus juodu palydėjo tautiškais drabužiais pasipuošusios jaunosios Čikagos šaulės. Vestuvi ąapeigas atliko ilgametis Čikagos šaulių pirmininkas šaulys kun. A. Šeštokas. Vėliau Vyčių salėje įvyko linksma vestuvių puota.

2. Rugpjūčio 7 d. įvyko šaulių: Nijolės Janušytės, šiais metais apdovanotos už pavyzdingą veiklą šaulio pasižymėjimo ženklu, su Virgiu Smilgiu vestuvės. Abu yra šaulių statomų scenos veikalų artistai, o taip pat ir taut. šokių šokėjai.

3. Žinomų šaulių veikėjų Viktoro ir Eugenijos Izokaičių sūnus Vincas Izokaitis š. m. rugsėjo 11 d. susituokia su Julija Gepneraite.

Jaunosioms poroms nuoširdūs šauliški linkėjimai šeimyninės laimės!

Garbingos sukaktuvės

Sesė Olga Vyšniauskienė šiais metais švenčia garbingą 70 metų amžiaus sukaktį. Kaip jau mūsų skiltyse prieš kiek laiko buvo rašyta, sesė Vyšniauskienė iš pat savo jaunystės dienų buvo jautri patriotė ir veikli šaulė. Nežiūrint, kad didžiąją savo gyvenimo dalį praleido JAV-se, naujai tremtyje šauliams atsikūrus, ji nuoširdžiai vėl prie jų veiklos prisidėjo ir šiuo metu dar pasižymi savo uolumu.

Sesę Olgą Vyšniauskienę nuoširdžiai sveikiname ir linkime dar daug sveikų ir laimingų metų!

Pobūvis

Gegužės mėn. 30 d. šaulių Balsevičių namuose įvyko Čikagos šaulių pobūvis — arbatėlė, kur buvo pasidalinta šauliškos veiklos įspūdžiais, nuveiktų darbų — pavykusio vaidinimo, vakaro ir kit. apžvalga ir lyg apmestos gairės ateities planams.

Jaunavedžiai šauliai Vida ir Antanas Kivėnai. Kairėje — kun. A. Šeštokas.

IŠ MOTERŲ PASAULIO

Įdomus romano konkursas

Jau antri metai kaip giedrininkės skelbia romano konkursą, premijai skirdamos net 1,000 dol., bet su viena sąlyga, kad būtų tikrai lietuviškas vertingas kūrinys ir kad romano pagrindinė veikėja būtų stipraus charakterio lietuvė moteris.

Kažkodėl šios sąlygos lys ir suvaržo rašytojus ir jie, bent pernai, nerado šiai temai įkvėpimo ... Iš tikrųjų, ir istorijos lapuose, ir netolimoje praeityje, esame turėję, ir dabar dar rastume, nemaža garbingų, giliai savo tautai pasiaukojusių lietuvių moterų, nepaprastu veržlumu siekusių, kad ir vargingiausiomis sąlygomis, mokslo ir gabiai išėjusių į plačius gyvenimo vieškelius. Jei tik mūsų rašytojai atydžiau jas pastudijuotų, tikrai jų asmenybėse ir jų gyvenimo vingių sūkuriuose rastų tikro meniško užsidegimo ir įkvėpimo.

Kaip gražius pavyzdžius galima suminėti kad ir šiuos vardus: Emilija Pliateraitė, istorinio sukilimo karžygė, Emilija Pūtvienė, tarpe sulenkėjusių bajorų lizdų sugebėjusi išugdyti grynai lietuviškos dvasios židinį ir būti savo vyro didžia įkvėpėja patriotiniams žygiams, Sofija Čiurlionienė, pilnutiniai išsivysčiusi įdomi inteligentiška asmenybė, visuomenės veikėja, auklėtoja ir rašytoja, daug prisidėjusi auklėjant mūsų vyresniąją moterų inteligenčių intelektualių kartą. Taip pat labai įdomus gyvenimas dr. P. Kalvaitytės, jau suaugusios pradėjusios siekti mokslo ir sekmingai gyvenime prasimušusios. Atydžiau pajieškant, galima atrasti ir dar įdomesnių pavyzdžių, jau neminint įžymiųjų mūsų rašytojų, kaip Žemaitės, Pečkauskaitės ir kt., pasišventusių veikėjų, globojusių mūsų studentus, taip vargingai siekusių mokslo. O kur mūsų garbingosios močiutės — ūkininkės, per vargus ir kančias išlaikiusios ir skaisčiai įžiebusios lietuvybės švyturius? Juk vis tai dar taip mažai mūsų pačių iškeltos ir neatžymėtos mūsų tautos didžiosios moterys, kaip ir didvyriai, kuriais pasižymi mūsų tauta. Labai džiugu, jog atsirado, ir tai organizuotos, moterys, mūsų kūrėjams apie jas realiai užsimenančios.

A † A Pulkininkui PRANUI SALADŽIUI

mirus, jo žmonai, dukrai, sūnui ir artimiesiems nuoširdžią užuojautą reiškia

Niagaros Pusiasalio Ramovėna

Buv. Lietuvos Šaulių Sąjungos vadui,

plk. PRANUI SALADŽIUI

mirus, jo žmonai Bronei Saladžiuvienei, sūnums, dukrai ir jų šeimoms reiškiame nuoširdžiausią užuojautą.

Aleksandras ir Sofija Mantautai

J. A. VALSTYBĖS

Vietnamo ypatingas žemės paviršius reikalauja naujų priemonių, ar turimųjų ypatingo pritaikymo, kad jos būtų ten veiksmingos. Džiunglės labai sumažina radio veikimo spindulį. Augštai iškeltas **balionas**, 400 kūb. pėdų talpos, su atatinkama antena, standartinio radio aparato veikimo spindulį prailginą iki 50 mylių.

Pagamintas naujas radio siųstuvas - priimtuvas tolesniems kaip 50 mylių atstumams — AN/PRC-64, jis su visais priedais sveria tik 10½ sv.

Judrumui pagerinti išgalvotas būdas ir priemonės greitai išlipti iš ore kabančio malūnsparnio. Tokį prietaisą sudaro 150 pėdų, ⅜ colių storio **nailoninė virvė** su greičio reguliatorium, pagalbiniais diržais ir viskam sudėti maišu; viskas sveria 7¾ sv. Jis tinka nuleisti žmones ir krovinius iki 500 svarų. Taipgi tinka išgelbėti medžiuose įkliuvusius parašiutininkus.

Palengvinti tiekimo pristatymą, autovežimiams nepereinamose vietovėse, yra pagamintas **rankinis vežimėlis** ant viena rato, su dviem ilgom rankenom kiekvienam gale, už kurių du vyrai jį veža ar neša. Jis sveria 80 svarų, jame galima sutalpinti 250 sv. krovinį, galima panaudoti jį ir sužeistųjų gabenimui. Jis tinka naudoti pelkėtose ir tik takais pasiekiamose vietovėse; plaukia su pilnu pakrovimu 14 colių gylio vandenyje. Kadangi jis padarytas iš dviejų tolygių pusių, jį galima panaudoti kaip dvigubą laivelį, kuris pakelia iki 750 svarų.

Law

Pridengti helikopterių nusileidimą nepatikimoj vietovėje padaromos **dūmų uždangos**, kad priešo šauliai negalėtų taikyti. Tam panaudojamas 2.75 colių granatsvaidis, kuris iššauna dūmines granatas. Tokiu būdu pratęsiama uždanga iki 1000 metrų, taipgi jos veikimo laikas.

Tokių pat **granatų ryšuliais** yra paženklinami taikiniai. Toks ryšulys paleidžiamas parašiutu, kad sulėtintų jo kritimo greitį ir pakabintų jį už medžių šakų. Be to, jis padarytas taip, kad įkritęs vandenin nenuskęstų ir neužgestų.

Klaidžioje vietovėje ir dar naktį yra sunku orientuotis. Yra išrastas ir bandomas kovotojo **padėties nurodytojas**. Bandymai parodę, kad įtaisas esąs efektyvus ir tikslus.

Dabar yra naudojamos trijų rūšių prieštankinės raketos artimuose atstumuose — **LAW** arba **raketa M72**. Ją aptarnauja vienas kovotojas, ji sveria 5 svarus, iššaunama nuo peties iš įpakavimo dėžės su paprastu taikymo įtaisu. Tolimesniems atstumams vartojama prancūziška **Entac raketa**, sverianti 27 svarus. Ją irgi gali panešti ir iššauti vienas vyras, iššaunama iš įpakavimo vamzdžio. Šaulys ją vairuoja taikymo linija per vielas, kurias raketa lėkdama velka paskui save iš valdymo dėžės. Jas taikliai šaudyti reikia daug ir nuolatos praktikuotis. Helikopteriai naudoja panašaus veikimo **raketą S-11**. Trečias prieštankinis ginklas yra **106 mm beatatrankinis šautuvas**.

Minėtos raketos yra neblogos, bet jieškoma geresnių, kurios tikima neužilgo pasirodys daliniuose. Vystymo stadijoje yra **TOW prieštankinė raketa**. Ją sudaro trikojis su paleidžiamuoju vamzdžiu, dviejų stadijų raketa su įpakavimo dėže, kuri sudaro dalį paleidžiamo vamzdžio, optinis taikiklis ir skaičiuotuvas (computer), kuris sujungtas su raketa viela. Iššauta raketa skrenda taikymo linijos kryptimi. Todėl svarbu, kad šaulys visą laiką taikymo linija sektų taikymo tašką taikinyje. Raketa įsakymą sekti taikymo liniją gauna iš skaičiuotuvo per jos velkamą vielą. Taikant nereikia daryti jokių pataisų. Ją galima leisti nuo autovežimių, taipgi nuo žemės. Ją dalimis gali nešti paskiri kovotojai.

Shillelagh raketa yra arti gamybos ir bus įtaisoma į žvalgybos šarvuočius, kurių 152 mm patranka gali šaudyti paprastais sviediniais ir šias raketas. Ši irgi yra valdoma per vielą. Ji yra labai taikli į pastovius ir judančius taikinius, lengva paruošti šaulius jas šaudyti.

Kautynių lauko reikalavimų ir šitos raketos pilnai nepatenkina. Pageidaujama dar mažesnė, lengvesnė, toliau siekianti, bet pajėgesnė raketa, kad šauliui nereikėtų ją lydėti iki ji kliudys taikinį. Pageidaujama šaulį atskirti nuo raketos: šaulį išstumti pirmyn, o ugniavietę atitraukti užpakalin, kad raketa būdama uždangoje iššauta sugebėtų surasti tankus esančius už kitos uždangos ir juos ten kliudytų.

Skridas (suspausto oro sluogsniu slenkąs autovežimis) vystomas sekmingai. Bandoma keletas tipų. Vienas jų sveria 3200 svarų, yra virš 18 pėdų ilgio, juda iki 60 myl./v. greičiu ir buvo mėnesį bandymuose Grenlandijoj iki 5°F šaltyje. Ten jis užtikrintai judėjo 3 pėdas virš pusnynų, peršokdamas 5 pėdų pločio prarajas. Taipgi keletą mėnesių sekmingai vaižnėjo po Floridos pelkynus. Jo apačia padalinta į tris sektorius sudarant trikojo atsirėmimo būdą — tai suteikia jam pastovumo.

Skridai nepakeis kitų susisiekimo priemonių tik papildys jas ten, kur

Entac

— **Vyr. Itn. Valentinas Raugas** baigė karinę tarnybą aviacijoj ir birželio mėn. 15 d. grįžo namo į Cambridge, N. J. Dar rengiasi tęsti tarnybą Camden, N. J. marinų rezervo dalinyje, o vėliau nuo rugsėjo 15 d. pradės dėstyti Elizabethe, augštesniojoje mokykloje. Linkime sekmės naujame darbe ir laukiame, kad ką nors parašytų į "Karį", ypač iš Tolimųjų Rytų, kur dabar vyksta karai.

— **Dr. Arūnas Dailidė,** Kanados armijos dantų gydytojas kapitono laipsnio, neseniai lankėsi V. Vokietijoje. Baigęs karo tarnybą, jis netrukus išeina į atsargą.

— **Burton Petkus,** tarnaująs JAV karinėje aviacijoje, nesenai buvo atvykęs pas tėvus į Čikagą.

— **Policijos nuovados virš. Juozas Vilkas,** gyv. Toronte, staiga mirė širdies liga. Jo šeima karo metu liko Lenkijoje ir tik neseniai jam pavyko ją atsiimti, bet gaila, mirtis pakirto darbštaus lietuvio gyvybę.

— **Arnoldas Stankus,** gyvenantis Clevelande ir ten baigęs šv. Ignaco gimnaziją, nesenai priimtas į Amerikos Karo mokyklą, West Point.

— **Kpt. Romanas Biliūnas** grįžta iš Pietų Vietnamo, kur ištarnavo vienus metus aviacijoje.

— **Algirdas Vilkas,** daugiau kaip 10 metų ištarnavo JAV kariuomenėje, grįžo į Čikagą ir yra pasiryžęs stoti į pranciškonų vienuolyną. Sekmės jam naujame gyvenime bei pašaukime.

— **Edvardas A. Daukšis,** gyv. 59 Butler St. Forty Fort, pakeltas atsargos majoru. Dabar jis tarnauja 402 Military Police Prisoners of War stovykloje. Jis yra elektros inžinierius.

— **Jonas Šimutis,** karo aviacijos kapitonas, dabar yra Tol. Rytuose; šeima liko gyventi Park Forest, Ill. Linkime jam sekmės ir laimingai sugrįžti į Ameriką.

— **Kpt. Robertas Aleksiūnas,** ilgą laiką buvęs Grenlandijoje baterijos vadas, dabar perkeltas į Pietų Vietnamą, Bien Hoa bazėn. Jis ten vadovauja brigadai, o šeima liko Čikagoje. Linkime kpt. Aleksiūnui sveikam bei gyvam grįžti į laisvą Ameriką.

— **William Noreika,** iš Čikagos, jau 4 metai kaip tarnauja JAV kariuomenėje. Daug kartų skraidė į Filipinus, Tailandą ir kitur; dabar vėl pasirašė sutartį 4 metams.

— **Robertas Ališauskas** Argentinoje tarnauja Colegio Militar de la Nacion, Palomar. Šioje karo mokykloje jau kelinti metai profesoriauja jūrų kar. Juozas Švenčionis.

— **Robertas Matulis,** pašauktas atlikti karinės prievolės į Argentinos kariuomenę, motorizuotame dalinyje, Magdelenoje.

AR VERTA?

Senai jau noriu įamžinti vieną mūsų kariuomenės žygį į Vilnių. Nors tai nėra koks operacinis karo veiksmas, bet reikšmingas ir entuziastingas ir paskutinis mūsų karių žymus pajudėjimas.

Paskelbiau "Karyje", "Drauge", kviečiau, kad buvę kariai dalyvavę žygyje parašytų. Tačiau atsakymų gavau maža.

Todėl savęs klausiu, ar verta leisti atskirą leidinį? Turiu nuotraukų ir įspūdžių, be to, turiu Lietuvos kariuomenės paveiksluotą "20 Metų Inžinerijos ir Šarvuočių Rinktinės" knygą, kurią man įteikė gen. štabo plk. Grebliauskas, turiu ir kitos medžiagos. Prašau, mieli kariai, ypač dalyvavę žygyje, parašyti savo atsiminimus. Jei Ramovėnų mažai atsilieps, tai leidinio išleidimas bus sunkus. Tad pasisakykit, ar verta leisti, ar verta dirbti; gal jokio susidomėjimo leidiniu nebus, tai kam be reikalo vargti?

Taigi, parašykit į "Karį" 'šiuo klausimu. O gal viskas baigsis turimos medžiagos perleidimu "Kariui" į jo puslapius.

Bal. Brazdžionis

PADĖKA

Nuoširdžiai dėkoju didž. gerb. kun. Kazlauskui ir kun. Daukniui, Pietų Australijos Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų Savanorių Sąjungos Centro Valdybai ir jos sekretoriui Matui Kliknai už labai gražius sveikinimus ir linkėjimus mano 65 metų sukakties proga. Dėkoju Lietuvos Šaulių T. Sąjungos Centro valdybai ir "Nepriklausomai Lietuvai" leidinio administratoriui P. K. Žilėnui, taip pat buvusiam mano šaulių rinktinės vado padėjėjui, įteikusiam man 1937 metais Vytauto Didžiojo ordeno medalį kpt. O. Žadvydui, dabar gyv. Los Angeles. Dėkoju Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių Australijos skyriaus valdybos pirmininkui plk. V. Šliogeriui už gražų sveikinimo straipsnelį Australijos lietuvių laikraštyje "Mūsų Pastogėje"; su plk. P. V. Šliogeriu 1919 metais kartu kovojome prieš bolševikus. Dėkoju Pietų Australijos ramovėnų valdybos pirmininkui majorui P. Petkūnui už pagerbimą ramovėnų baliaus metu, š.m. birželio 19 d. Dėkoju ir visiems sveikinusiems ten mane ir sugiedojusiems "ilgiausių metų". Taip pat dėkoju visai ramovėnų valdybai. Dėkoju Pietų Australijos Lietuvių Sąjungos valdybos pirmininkui p. Raginiui už labai gražų sveikinimą mūsų lietuvių žiniose ir "Mūsų Pastogėje". Taip pat dėkoju Žinių redaktoriui P. Arminui ir visai valdybai. Nuoširdi padėka Pietų Australijos Bendruomenės apylinkės pirmininkui p. Vaboliui ir visai valdybai, taip pat ir visiems kitiems, kurie čia neišvardinti — vsiems reiškiu savo gilią savanorišką padėką.

Kūrėjas-savanoris L. Vasiliūnas

---

pirmosios negali būti panaudotos. Skridai bus panaudoti pakraščių, pelkynų, skęstančių smėlynų, povandeninių uolų ir užlajų rajonuose. Jiems nereikia prieplaukų, nusileidimo takų bei specialių aptarnavimo stočių. Ateities skridai turėtų būti varomi turbinomis arba atominės energijos varikliais; jie turėtų skristi 5-6 pėdas virš paviršiaus, privalėtų plaukti vandenyje ir turėtų ratus sausuma važiuoti. Skridas galėtų turėti 5-10 vyrų įgulą, vieną ar daugiau atominių raketų su kitais reikmenimis. Jis galėtų judėti visur, vežamas, ar savo priemonėmis, ir galėtų slypėti sausumoj ar vandenyse. Jo judrumas būtų jo geriausia apsauga. Toks ginklas būtų pigesnis negu povandeninis laivas, judresnis negu tankas. Jo greitis virš vandens turėtų būti apie 100 myl./v., sausumoje greitis priklausytų nuo vietovės, privalėtų turėti elektronines priemones susidūrimams išvengti. Jieškojimai, tobulinimai ir bandymai vyksta toliau tiek kariniam tiek komerciniam reikalui.

L.T.M. "Čiurlionio" ansamblis su vadovu Alfonsu Mikulskiu sidabrinio jubilėjaus metais (1965). Sėdi iš k. į d.: Adelė Neimanienė, Ona Mikulskienė—kanklių orkestro vadovė, Audronė Gelažytė, Nijolė Jankutė, Dana Dundurienė, muz. Alfonsas Mikulskis, Gražina Plečkaitienė, Meilė Leknickaitė, Dana Kižienė, Gailė Mariūnaitė, Violeta Žilionytė; Stovi I eil. iš k.: Dana Apanavičienė, Kristina Gelažytė, Rita Karsokaitė, Marytė Petkevičiūtė, Regina Zorskienė, Aurelija Mačytė, Irena Navickaitė, Aleksandra Juozaitienė, Joana Steponavičienė, Gidonė Bačiulytė, Irena Grigaliūnaitė, Lygija Neimonaitė; II eil.: Ignas Verbyla, Zita Rekašiūtė, Matilda Stasaitė, Dalia Liaukonytė, Izabelė Navickienė, Ingrida Stasaitė, Virginija Eimutytė, Rasa Unguraitytė, Dalia Pilipavičiūtė, Rožė Neimanaitė, Teresė Mėlynauskaitė, Zenonas Gobis; III eil.: Petras Lelys, Jonas Citulis, Albertas Korsakas, Mindaugas Leknickas, Saulius Abraitis, Gytis Motiejūnas, Rytas Babickas, Vincas Urbaitis, Algis Penkauskas, Antanas Kavaliūnas, Antanas Beržinskas, Gintautas Sniečkus, Stasys Pabrinkis; IV eil.: Jurgis Šenbergas, Romas Apanavičius, Pranas Mašiotas, Henrikas Johansonas, Vladas Plečkaitis, Romas Zylė, Viktoras Laniauskas, Arvydas Kižys, Petras Kudukis, Jonas Koklys, Edvardas Brazauskas, Algis Gylys.

Nuotrauka V. Pliodzinsko

ČIURLIONIO ANSAMBLIO LAISVĖS IR KULTŪRINĖS MISIJOS KELYJE

25-rių metų sukakties proga

VLADAS MINGĖLA

L.T.M. Čiurlionio vardo ansamblis, prieš 25 metus šaulio muz. Alfonso Mikulskio įsteigtas ir visu tuo laikotarpiu jo kaip kūdikis per gyvenimą vedamas, atlieka mūsų tautos kultūrinių vertybių, dainos meno, propagavimo misiją. Šis mūsų ansamblis, netekus Lietuvai laisvės, su daina išėjo į pasaulį, kad kultūriniais ginklais kovotų laisvės kovą už nepriklausomą Lietuvą, už amžiną lietuvių tautos gyvybę.

L.T.M. Čiurlionio vardo ansamblis tarnaudamas ir aukodamasis nemirtingajai Lietuvai jau praeity atliko pasigėrėtinų darbų garsindamas tautos vardą ir keldamas jos kultūrą. Šiai misijai jis ir jo vadovas muz. Alfonsas Mikulskis ir šiandien dirba iki visiško pasiaukojimo. Šiandien mes ne vieni! Daugybė tautų pažino lietuvių kultūrą iš Alfonso Mikulskio interpretuotų liaudies dainų: tai prancūzai, vokiečiai, anglai, amerikiečiai ir kt. Šiose tautose radome daug draugų: juk draugų niekados neturėjome perdaug.

Šiandien gyvename laisvėje, bet esame nuo savo šventos žemės tūkstančiais mylių matuojamame atstume. Ateinančios kartos skendės svetimų įtakų jūroje. Suglaustomis gretomis ir rimtimi veiduose kovojame dėl lietuvybės išlaikymo, dėl savo lietuvių kalbos. Tad ir šiuo atveju mūsoji daina vaidina lemiamą vaidmenį lietuvybės išlaikymo baruose. Augšto lygio chorai, perteikdami arba interpretuodami liaudies dainas, suteikia dvasinės stiprybės. Kas atsitiks su ateinančiomis kartomis, jeigu jos negirdės nei lietuviško žodžio, nei lietuvių dainos buriančių melodijų? Jau senų senovėje, istorinėje Lietuvoje, kanklininkai ir dainiai žygiavo kartu su muzika ir dainomis į kautynes ir mirtį. Tie dainiai ir kanklininkai — vaidilos įkvėpdavo karius didvyriškiems laimėjimams ir mirčiai už savo tėvynę, už laisvę.

Ne tik chorvedžiai, solistai, kompozitoriai užsitarnauja didžio lietuvių pagerbimo, bet ir visi choruose dainuoją dainininkai nusipelno gilaus visuomenės įvertinimo ir meilės. Šiuo metu lietuviškos dainos kūrėjus, kompozitorius, chorvedžius ir dainininkus su žiburiu reikia jieškoti. Juk ir taip to laiko maža — net poilsiui neužtenka, nes visos laisvos nuo fabriko valandos paaukojamos lietuviškai dainai. Šiuo metu jie visi laikytini didžiaisiais tėvynės žadintojais, tautinės sąmonės puoselėtojais — pasišventėliais: tamsiose Lietuvos nelaisvės kryžkelėse kelrodėmis švieselėmis. O toki vyrai kaip Alfonsas Mikulskis ir moterys, kaip jo žmona Ona Mikulskienė, kurie paaukojo vi-

L.T.M. Čiurlionio Ansamblio kanklių orkestro vadovė šaulė Ona Mikulskienė.

są savo jaunystę, visas savo šviesias valandėles, visą gyvenimą lietuviškajai dainai ir muzikai, tokie idealizmo didžiūnai turėtų būti visuomenės visaip remiami, proteguojami, mylimi, užjaučiami, ant rankų nešiojami. Juk tokių muzikos žinovų — lietuviškos dainos kūrėjų ir interpretatorių vos kelis ir tebeturime.

Kaip ir laisvoje Lietuvoje, taip ir priverstinoje išeivijoje, dainos grožis lietuviškų melodijų žavumu pavergia kiekvieną jautresnį lietuvį, o ypač kaip koks magnetas traukia Lietuvos nemačiusio jaunimo širdis. Mūsų nuostabios dainos, jose tūkstančiais metų susikaupęs liūdnumas ir skausmas, ir meno grožis patraukia jų širdis Lietuvai ir laisvės idealui — kovai už Lietuvos nepriklausomybę.

Be tiesioginio uždavinio vykdymo, tarnavimo lietuviškos dainos propagandai ne tik lietuviams, bet ir visam pasauliui, kiek daug mūsų chorai bei ansambliai (o ypač LTM Čiurlionio ansamblis) yra išugdę pavyzdingų lietuvių patriotų, kiek iki šiol yra paruošę menininkų — dainininkų, solistų — kiek, bebendraujant, jaunieji yra sukūrę pavyzdingų lietuviškų šeimų!

Jis prisiekė tarnauti Lietuvai, ambasadoriauti savo kraštui, ir tam panaudoja tik lietuviškų dainų buriantį žavumą ir grožį — puikiausį ir labjausia pajuntamą širdimi meną. Per dvidešimt penkis metus tie lietuviškos dainos burtai byloja šimtams tūkstančių žmonių apie lietuvių tautos kultūros didybę. Čiurlionio ansamblis tam naudoja vokalinį ir instrumentalinės muzikos (kanklės) meną. Kiek daug turima repertuare paties Alfonso Mikulskio kompozicijų, harmonizacijų. O ponia (šaulė) Ona Mikulskienė per dvidešimt penkerius metus nepaliovė mokiusi ir vadovavusi jaunųjų kanklininkių pirštelams, taip vikriai skambinti kanklėmis ir net akomponuoti choro dainuojamom dainom. Šiandien dainuojami ir kitų moderniųjų lietuvių kompozitorių kūriniai. Bet muz. Alf. Mikulskis iki gelmių savo sielos lietuvis. Jam visad rūpėjo ir rūpi perteikti minioms senų senovės dainuojančią Lietuvą. Ir tai jis sugeba. Jo didelė muzikinė erudicija, begaliniai jautri širdis, be didelių sunkumų sugeba ištraukti gražiausias senų senovės kraitin sudėtas dainas. Su kokiu dvasios pakilimu ir įkvėpimu jis jas koncertuose išdailina, interpretuodamas nušlifuoja. Ir koks jo dirigavimo tiesiog karališkas mostas. Kaip jautriai to mosto virpesius pagauna jo preciziškas dainos kolektyvas — choras: kaip jautriai dainuojamas dainas dainininkai išgyvena ...

Tik tokie pasišventėliai, sakyčiau, lietuvių kultūros apaštalai ir reprezentantai, sugeba įlieti į jaunas sielas liaudies dainoms nemirtingą meilę, kadangi jie taja kultūra gyvena, jai šimtaprocentiniai aukojasi. Tokių pasiryžėlių, altruistų, dirbamas darbas jau šiandien įrašytas mūsų tautos kultūros istorijon storo braižo aukso raidėmis. Dainos juk perduodamos ateinančiom kartom nuolatiniu besikartojančiu dainavimu — nuolatiniu maloniu melodingumu bei skambėjimu. Šiuo atveju LTM Čiurlionio ansambliui ir jo įkūrėjui ir nuolatiniam vadovui — dirigentui Alfonsui Mikulskiui paminėti JAV neužtenka vieno kito laikraštininko straipsnio. Šie visi lietuviškos dainos skelbėjai kur kas daugiau nusipelnė. Jų nuopelnai yra tiek dideli, jog juos būtina įamžinti didingoje monografijoje. Atrodo tuo keliu ir einama: Clevelande jau yra įsteigtas LTM Čiurlionio vardo ansamblio monografijai išleisti komitetas, kuris, tikėsime, savo darbą pavyzdingai atliks, o visuomenė nepagailės tai knygai išleisti lėšų.

Kol turime tokius chorvedžius kaip muz. Alf. Mikulskis, kol dainuos tokie chorai, kaip Čiurlionio Ansamblio choras, kol dainuojamos mūsų tūkstantmetės dainos, kol mumyse gyvens senolių kultūros lobingoji dvasia, tol Lietuva nemirs.

Gyvuok Čiurlionio Ansambli, gyvuok Alfonsai Mikulski, gyvuokite ir dainuokite ateities laisvajai ir nepriklausomajai Lietuvai čiurlioniečiai dainininkai ir skambinkite malonios kanklininkės!

Amerikinio krašto užuovėjoje, galingojo dainos meno ginklais, kovokime laisvos Lietuvos kovą — tai mūsų šiandieniniai vienintėliai veiksmingi, pasaulio girdimi augštos kultūros ginklai — tai mūsų branduolinė artilerija!

Kartu su KARIO 6 nr. buvo išsiuntinėti žali lapeliai, kurių pagalba skaitytojai gali iš anksto užsisakyti, papiginta kaina, jau spausdinamą plk. J. Variakojo monografiją "4 P. L. K. MINDAUGO PULKAS".

Atkreipiame dėmesį, jog užsisakydami knygą lapeliu mokate tik $2.75, kai pirkdami pas knygų platintojus, mokėsite $3.50.

Pagerbtas sukaktuvininkas

VLADAS BRAZIULIS

Gana gražus būrys Clevelando ramovėnų su poniomis ir svečiais susirinko į Lietuvių Svetainę pagerbti savo nari pulkininką Vladą Braziulį jo 70 metų amžiaus sukakties proga. Susėdus prie stalų, apdėtų skaniais valgiais, Clevelando ramovėnų pirm. V. Knistautas linksmai prabilo, kad pagerbiamas plk. Vladas Braziulis, nors ir sulaukęs 70 metų amžiaus, tačiau yra pilnas energijos, veikia visose visuomeninėse sritvse ir rodo pavyzdį kaip reikia veikti, kad ir perkopus septynius desėtkus metelių. Clevelando rąmovėnai panoro kukliai, bet nuoširdžiai pagerbti savą sukaktuvininką. Jų vardu jis įteikė adresą ir pakvietė visus sugiedoti ilgiausių metų.

Po atidaromojo žodžio tolesnį pobūvio vadovavimą jis pavedė vicepirm. A. Mikoliūnui.

Pasistiprinus skaniai pagamintais valgiais, A. Mikoliūnas trumpais bruožais nušvietė sukaktuvininko biografiją. Vladas Braziulis gimė 1895 m. sausio 2 d. Petrapilyje. kur buvo lietuvių gan didoka kolonija. Petrapilyje veikė Šv. Kotrinos gimnazija. Vladas įstojo į ją, mokėsi ir baigė 1913 metais. Toje gimnazijoje mokėsi apie 200 lietuvių. Gimnazijoje buvo gan gyva meninė veikla: veikė mokinių orkestras, choras, dramos kuopelė ir kt. Buvo vaidinama rusų lenkų, vokiečių ir prancūzų kalbomis. Vladas jau būdamas IV kl. mokiniu įsitraukė į meninę veiklą, dalyvaudamas chore ir ypač dramos kuopelėje. Keletą kartų jam tekę vaidinti Moljero veikalus.

Petrapilyje veikė K. Glinskio teatro trupė. 1908 - 1909 m. Vladas įsijungia į ją. Toji K. Glinskio teatro trupė, Valstybės Dūmos atst. M. Yčo rūpesčiu, oficialiai buvo pavadinta Lietuvių Dramos ir Muzikos Draugija.

1913 m. baigęs gimnaziją įstojo į Petrapilio universiteto humanitarinių mokslų fakultetą. Kilus Pirmam Pasauliniam karui, 1915 m. Vladas pašaukiamas į kariuomenę. Kadangi studentas, tai pasiunčiamas į Vladimiro Karo mokyklą, kurią 1916 m. sausio mėn. baigė ir pakeliamas į karininko laipsnį. Pasiunčiamas į Vakarų frontą, dalyvauja kautynėse ir tų pačių metų gegužės 31 d. sunkiai sužeidžiamas. Kilus 1917 m. rusų revoliucijai, Vladas buvo suimtas net du kartu, bet laimingai po tardymų buvo paleistas. Pagaliau, 1919 m. sausio mėn. jam pasiseka pasiekti Vilnių, Lietuvos sostinę. Bolševikams ir vėliau lenkams užvaldant Vilnių, Vladas Braziulis persikelia į Kauną. Kaune V. Braziulis buvo mobilizuotas į Lietuvos kariuomenę ir paskirtas į Kauno komendantūrą jaun. karininku, vėliau komendanto padėjėju ir, pagaliau, 1922 m. pabaigoje, Kauno komendantu. 1926 m. rugpjūčio mėn. perkeliamas į Kariuomenės štabą, kur jam teko eiti įvairias pareigas ir pakilti į pulkininko laipsnį.

Būdamas Kauno komendantūroje, jis įsijungia į K. Glinskio ir kun. Bumšos iniciatyva pradėtą organizuoti Karių Dramos Mėgėjų kuopelę. Šią karių dramos mėgėjų kuopelę jam teko perimti, jai vadovauti, režisuoti ir joje vaidinti. Šioji V. Braziulio vadovaujama trupė pasirodydavo ne tik Kauno įgulos kariams, bet gastroliuodavo ir kitose įgulose. Buvo vaidinama dramos, komedijos, operetės, ruošiami radijo vaidinimai ir net filmai. Šis darbas buvo tęsiamas iki 1940 m. birželio mėn., iki bolševikų okupacijos. Okupantai greitu laiku plk. V. Braziulį suėmė ir patalpino į Kauno kalėjimą. Už akių jis buvo nuteistas 10 metų kalėjimo, bet prasidėjus karui, iš kalėjimo buvo išlaisvintas.

Plk. Braziulis 1944 m. pasitraukė į Vakarus. Karui pasibaigus, apsistojo Memingene. Čia įsteigtoje lietuvių gimnazijoje dėstė lietuvių kalbą, suorganizavo teatro grupę ir dirbo su skautais.

1949 m. emigravo į JAV ir apsistojo Clevelande. Dirbdamas sunkų darbą fabrike, liuoslaikiu griebėsi organizuoti dramos studiją, kuri ir buvo pavadinta Vl. Braziulio dramos studija. Pastatė apie 10 veikalų. Vaidino ne tik Clevelande, bet ir Chicagoje, Detroite, Toronte, Akrone ir kt. Ir dabar, ramovėnams rengiant Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjimą, jis išgali suorganizuoti tinkamą pasirodymą.

Šiltai sžodžiais jį sveikino: LB Imos Apylinkės pirm. Feliksas Eidimtas, gen. Kazys Tallat-Kelpša, PLB vicepirm. Stasys Barzdukas, Zenonas Dučmanas, p. Balašaitienė, Jonas Nasvytis, raštu sveikino iš Ka-

HAMILTONO RAMOVĖNAI PLANUOJA VEIKLĄ

Veteranų skyrius, įžengęs į trečiuosius savo veikimo metus ir organizaciniai kiek sustiprėjęs, numatė šiais metais veiklą plėsti. Valdyba, besagstydama gaires, ruošdama veiklos planą, pirma norėjo patirti veiklą liečiančiais klausimais narių nuomones. Kad sudarytų sąlygas didesniam narių skaičiui aktyviai reikštis skyriaus darbe, valdyba užmezgė su nariais korespondencinį ryšį: išsiuntinėjo nariams anketas su eile klausimų, prašydama pareikšti savo nuomonę. Apie anketos rezultatus valdyba norėtų šioje vietoje bent trumpai išsitarti, ta proga padaryti savo pastabas, bei duoti paaiškinimus.

Skyriuje šiuo metu yra 38 nariai. Anketas užpildė apie pusė narių. Kodėl toks didelis narių skaičius susilaikė, valdybai tuo tarpu nėra žinoma. Valdyba tačiau negali praeiti tylomis pro tokį narių rezervuotumą, jai visai nesuprantama, jog neatsiliepė ir veteranai, skyriaus nariai, kurie praeity buvo ruošiami jaunimo auklėjimo veiklai ir toje srityje vadovavo ir dirbo. Netenka aiškinti, kad veteranų veiklos prasmingumas ir reikšmė priklausys nuo jų pačių aktyvumo, nuo to, kaip jie supranta savo pareigas ir vaidmenį išeivijoje.

Nariai buvo prašomi pasisakyti:

1. Ar dalyvautų šią vasarą surengtoje iškiloje į poligoną susipažinti su krašto apsauga — kariuomenės ginklų rūšimis, jos gyvenimu ir darbu poligone.

Didesnė narių dalis tam sumanymui pritarė. Kai kurie nariai gali vykti savo mašinomis, kiti norėtų autobusu. Patogesnis laikas būtų rugpjūčio mėnesio bėgyje. Valdyba reikalą smulkiau aptars, sudarys programėlę, tarsis su poligono vadovybe. Apie pasiruošimą nariai bus painformuoti.

Ar būtų pageidaujama suruošti paskaitų šiomis temomis: Lietuvos karys II-jo Pasaulinio karo sūkury; Mūsų uždaviniai Lietuvos laisvės kovai paremti.

Susidomėjimas paskaitomis yra didelis. Valdyba yra prašoma surengti paskaitų ir kitomis temomis, būtent: Naujieji ginklai ir jų panaudojimas karyboje; Pasaulinė politinė apžvalga; Kariško pobūdžio ir politinėmis Lietuvos vadovavimo temomis; Lietuvos Savisaugos dalių ryšiai su aktyviąja rezistencija ir jos spauda; Veteranų teisinė padėtis Kanadoje; Kaip visus lietuvius sujungti bendram darbui ir kt.

Valdybai ši veiklos sritis yra prie širdies, ji stengsis pagal išgales narių pageidavimus patenkinti: kvies parinktu, tinkamesniu laiku, žinomus kompetetingus paskaitininkus; nekuriomis temomis darys trumpus pranešimus su diskusijomis per skyriaus narių susirinkimus ir kt.

3. Ar prenumeruoja, o jei ne, ar norėtų užsiprenumeruoti "Karį"?

Iš grąžintų anketų paaiškėjo, jog 6 nariai norėtų "Karį" užsisakyti. Turimomis žiniomis, Hamiltone "Karį" gauna 20 asmenų, iš jų 8 yra skyriaus nariai. Tai yra nedaug. Atrodo, būtų visai įmanoma esamą padėtį pagerinti, kad bent 50 "Kario" egzempliorių lankytų hamiltoniečius, jeigu ... taigi, jeigu veteranai truputį daugiau susidomėtų sava spauda ir prenumeruodami ją paremtų. Toks parėmimas yra ne tik pareiga, bet ir šaltinis pasisemti dvasinio peno. Žurnalo skiltyse randame daug vertingų ir įdomių žinių artimų veteranų dvasiai. Julius Smetona savo straipsnyje "Pas Hamiltono lietuvius", tilpusiame "Dirvoje", tarp kito rašė: "Neperdėdamas galiu pasakyti, kad Hamiltonas turi karštesnę lietuvišką širdį, negu daugelis didesnių kolonijų". Darydamas tokį palankų mūsų kolonijos vertinimą, adv. J. Smetona netiesiogiai palietė ir veteranus. Pasistenkime mūsų darbais pateisinti tokį gražų apie mūsų koloniją atsiliepimą.

4. Sportinio šaudymo varžybose dalyvautų nemaža ekipa. Užsirašė daugiau mėgėjų rungtis mažojo kalibro šautuvu, Pistoletu, maž. kalibro pistoletu ir karišku šautuvu rungtis yra taip pat norinčių. Be abejo, į šias varžybas įtrauktinas ir mūsų sportuojantis jaunimas. Valdyba numato užmegzti ryšį su vietos sporto klubais ir aiškins, kokiomis sąlygomis veteranai ir jaunimas galėtų naudotis klubų įrengimais ir jų priemonėmis.

5. Ar norėtų paremti Lietuvių Fondą per Hamiltono skyrių, kad sudarytų 100 dol. įnašą, kaip pilnateisis Fondo narys? Kokia suma sutiktų prisidėti?

Kai tenka paliesti piniginį klausimą, beveik visada susilaukiama opozicijų, nežiūrint į sumos dydį ir į tai, kad reikalas yra svarbus. Bet organizaciniame darbe be išlaidų neapsieinama, o sudėjus centus, atliekamas naudingas darbas. Taip pat yra nerimta nuomonė, jog aukų rinkimas pažeidžia organizacijos orumą. Toks pasakymas yra vaizduotės padarinys ir neturi nieko bendro su realybe. Iš aukų sudaromi didžiuliai fondai ir gerai žinome, kokius svarius uždavinius tie fondai atlieka. Mūsų padėtyje aukoti lietuviškam reikalui yra pareiga, tai skolos grąžinimas. Pagaliau ir sąjungos statutas aiškiai sako: "Savo veiklai plėsti ir palaikyti sąjunga nustato nario mokestį, renka ir priima aukas".

Šie skyriaus nariai pirmieji atsiliepė į valdybos kvietimą paremti Lietuvių Fondą per savo akyrių ir aukojo: 25 dol. — E. Reikenis, 10 dol. — A. Patamsis, po 5 dol. — A. Ruzgys, J. Stanaitis, J. Šarūnas, M. Šniuolis, P. Kanopa, J. Mačiukas ir P. Enskaitis. Viso suaukota 70 dol. Būtų gražus mostas, jei tą šimtinę sudarytų vien narių įnašai.

Kalbant apie LF rėmimą, tenka atsiliepti į vieno kito nario pasisakymą, ar neturėtų mūsų skyrius aukas kreipti į Kanados Lietuvių Fondą, nes to fondo nuošimčiai paskirstomi kolonijom proporcingai įmokėtų aukų dydžiu. Taip, motyvas rimtas, bet mūsų skyriaus padėtis yra skirtinga. Skyrius yra įsipareigojęs aukas iki tam tikros sumos dydžio siųsti sąjungos centrui. Sąjungos centro valdyba, įvertinusi LF didelę reikšmę, skyrių atstovų suvažiavime, Čikagoje, pravedė nutarimą prisidėti prie LF su 1,000 dol. įnašu. Tuo būdu skyriai pasižadėjo paremti LF iki tūkstantinės per sąjungos centrą. Mūsų skyrius tuo metu tik pradėjo organizuotis ir padaryti savo įnašą dar nebuvo pajėgus. Įmokėdamas šimtinę per centrą skyrius gauna L F nario teises.

6. Ar pageidautų ir dalyvautų veteranų surengtame pasilinksminime su vakariene, šokiais ir programėle, o taip pat vasarą suruoštoj išvykoj į gamtą prie vandens?

---

nados, Australijos ir kt. Kaip žodžiu, taip ir raštu šiltai apibūdino plk. Vlado Braziulio veiklą praeityje ir dabar rodomą dvasinę jaunatvę. Palinkėta buvo Sukaktuvininkui tęsti savo pamėgtą kūrybinį darbą ir skatinti mūsų jaunimą eiti tokiu keliu.

Sukaktuvininkas padėkojo ramovėnams už prisiminimą ir surngtas vaišes, taip pat visiems sveikinusiems bei atsilankiusiems į jo pagerbimą. Jis pareiškė, kad turįs daug darbo ir dabar atsisėdęs dirba savo atsiminimus betvarkydamas.

Vlado Braziulio pagerbimas praėjo šiltoje pakilioje nuotaikoje.

Žvirkalnis

Bostono ramovėnai, Prisiminimo (Memorial) dieną, pagerbė Brocktono kapuose palaidotus karius. Mjr. B. Bajerčius deda gėles ant gen. Adomkavičiaus kapo. Toliau matosi giminės, svečiai ir ramovėnai. Ramovės sk. pirmininkas B. Utenis — viduryje.

Bostono Ramovės sk. pirmininkas B. Utenis deda gėles ant ltn. K. Plaušinaičio kapo.

Nuotraukos Raimondo Utenio

Tais reikalais gal būtų buvę tiksliau atsiklausti veteranų šeimų moteris - birutininkes. Panašius reikalus tvarkant, jos turi nemažesnį balsą. Tik kažkodėl jos neranda kelio, nemėgina sukurti savo lizdelio, įsteigti skyrių, kaip kad kitose didesnėse kolonijose veteranų šeimų moterys yra padariusios. Veteranai tokias pastangas sveikintų. Tai įneštų daugiau gyvumo ir į jų veiklą. Kviečiame ir laukiame pasirodant.

Grąžintose anketose yra įdomių pasisakymų, naudingų sugestijų, jaučiamas domėjimasis savo šeimos reikalais. Valdyba ir toliau kreips daug dėmesio į tampresnio ryšio palaikymą su nariais ir prašo narius visais atvejais ir visu nuoširdumu kooperuoti. Tik sujungtomis gretomis ir visų bendromis pastangomis galima daugiau nuveikti.

Valdyba

PULKININKAS PRANAS SALADŽIUS MIRĖ

Š. m. liepos mėn. 12 d. po sunkios ligos plk. Pr. Saladžiaus gyvybė užgęso. Jis išgyveno šiame pasaulyje 72 metus ir 4 mėnesius.

Baigęs Užpalių dviklasę mokyklą, 1908 m. rugp. mėn. įstojo į Panevėžio mokytojų seminariją, kurią baigęs 1912 m. ,mokytojavo Anykščių dviklasėje mokykloje.

1915 m. buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę; 1917 m. pradžioje baigė Vilniaus karo mokyklą Poltavoje, dalyvavo mūšiuose su austrais, tais pačiais metais dalyvavo lietuvių seime Petrapilyje Rostovo lietuvių kolonijos atstovu. 1918 m. rudeniop per Vilnių, su žmona Brone ir mažamečiu sūnum Vytautu grįžo į savo tėviškę Vyžuonose, Utenos apskr. Čia jis buvo Švietimo ministerijos įgaliotinis pradžios mokykloms steigti toje apylinkėje. Tais pačiais metais liepos mėn. pradėjo tarnybą Lietuvos kariuomenėje, buvo įvairiose pareigose: 7 p. pulke mokom. kuopos vadu, Karo mokykloje būrio vadu ir liet. kalbos bei geografijos lektorium, Drausmės bataliono vadu, Karo kalėjimo viršininku, Kauno m. ir apskr. karo komendantu 7 metus ir, pagaliau, paskutiniuosius 5 metus šaulių sąjungos vadu. Savo ryžto ir gabumų dėka gerokai sustiprino sąjungą karinėje ir kultūros srityse.

1940 m. birž. mėn., rusams okupavus Lietuvą, kaip ir daugelis mūsų. buvo iš kariuomenės atleistas, ir jau liepos mėn. patalpintas Kauno S.D. kalėjime.

1941 birž. mėn. vokiečiams užėmus Kauną, iš kalėjimo pasiliuosavo, dirbo Savitarpinės Pagalbos įstaigoje, kol 1944 m. rudenį, rusams artėjant, pasitraukė su šeima Vokietijon iš kur 1949 m. atvyko Amerikon ir apsigyveno Ročestery, N. Y.

Čia labai aktyviai įsijungė į visuomeninį darbą: buvo vienas iš Radijo klubo steigėjų ir jos garbės pirmininkas, Ramovės skyriaus steigėjas ir jo garbės p-kas, Vasario 16 gimnazijos rėmėjų būrelio vadas ir spaudos platintojas. Užtat ir jo laidotuvės buvo iškilmingos. Išvakarėse Morkūno laidojimo koplyčioje buvo suruošta atsisveikinimo akademija; kalbėjo Ramovės c. valdybos vardu gen. M. Rėklaitis, skyriaus — pirm. Vitkus, Radijo klubo — Žmuidzinas, Taut. sąjungos — Krivis ir Bendruomenės — Jančys. Daktarė Balaišytė iš Chicagos jautriais ir giliai prasmingais žodžiais atsisveikino Vytauto D. Universiteto šaulių - studenčių būrio vardu, kurio garbės nariais buvo a. a. plk. Saladžius ir jo žmona Bronė Saladžiuvienė.

Gedulingų mišių metu bažnyčioje ir vežant jį į kapines karstas buvo apdengtas mūsų trispalve vėliava. Mišių metu bažnyčia buvo apypilnė, į kapus palydėjo arti 80 automobilių.

Kapuose liepos 16 d. atsisveikinimo kalbą pasakė jo senas, dar iš seminarijos laikų, draugas plk. Liormonas. Sugiedojus Tautos Himną, kalbėtojas, nuimtą nuo karsto vėliavą, įteikė velionies žmonai. Be našlės, liko dar duktė dr. Danutė Kasaitienė, sūnūs Vytautas ir Juozas su žmonomis.

Velionies iš anksto pareikštas pageidavimas, vieton gėlių — aukoti Vasario 16 gimnazijai, davė gražų rezultatą. Jam bus nesunki ši svetima žemė, nes su savim jis pasiėmė brangios Lietuvos žemės žiupsnelį.

"Tas dar nemiręs, kas atgulė kapuos".

R. Liormonas

MIRĖ TEISININKAS, ATS. LTN. JUOZAS DRAUGELIS

Nespėjome atsikvėpti po sunkių smūgių, palaidojus plk. Pr. Saladžių, kai tik 3 dienom praslinkus, liepos 19 d., vėl susirinkome į darbštaus ir pavyzdingo ramovėno Juozo Draugelio laidotuves. Koks supuolimas!

Kai plk. Saladžius buvo šaulių sąjungos vadu, tai Juozas Draugelis — Teisingumo ministerijos šaulių būrio vadu; čia Ročesteryje plk. Saladžius savanorių skyriaus pirmininkas — ats. ltn. Draugelis — pirmininko pavaduotojas, vėliau, kai plk. Saladžius dėl nesveikatos iš valdybos pasitraukė, J. Draugelis tapo skyriaus pirmininku, nežiūrint, kad ir jo sveikata tuo metu jau buvo gerokai pašlijusi. Tik prieš 2 metus, kai turėjo vykti operacijai ir nuo tada visą laiką sirgti, jis pirmininko pareigų jau nebėjo.

Tai buvo nepaprastai kantrus savo ligoje žmogus, pavyzdingas savo pareigų atlikime. Abu mirė nuo vėžio ligos, abu atgulė gretimai, vienas šalia kito kapinėse, dirbo kartu, dabar, gi, ilsisi kartu.

Velionis mirė sulaukęs 60 metų amžiaus, paliko našlę Sofiją ir sūnų inžinierių Vaidevutį.

Bendruomenė buvo giliai sukrėsta, kad beveik tuo pačiu metu mirė du taurūs lietuviai — patriotai, pavyzdingi visuomenės veikėjai, todėl ir į a. a. Juozo Draugelio laidotuvių mišias ir atsisveikinimą kapinėse susirinko daug žmonių, palydėjo į kapines daug automobilių.

Kapinėse visų vardu su velioniu atsisveikino plk. Liormonas.

R. Liormonas

A. A. KAPITONAS STASYS LAUCIUS

Birž. 15 d. Chicagoje, staiga, nuo širdies smūgio, mirė rašytojas, dramaturgas, poetas, pedagogas, savanoris-kūrėjas, ats. kapitonas Stasys Laucius - Laucevičius. Jo palaikai su bažnytinėmis apeigomis buvo palaidoti šv. Kazimiero kapinėse birželio 19 d.

Jis gimė 1897 m. spalių 11 d. Kelmėje, Raseinių ap. I Pasaulinio karo metu karo audrų buvo nublokštas į Rusiją. Apsigyveno Petrapilyje, kur baigė realinę mokyklą. Buvo pašauktas į rusų kariuomenę ir pasiųstas į Vakarų frontą. Iš fronto buvo pasiųstas į Kievo karo mokyklą, kurią baigė ir buvo išleistas karininku.

Kaip dauguma lietuvių, taip ir Laucius 1918 m. grįžo į Lietuvą, stojo į naujai atkuriamą Lietuvos kariuomenę savanoriu. Išbuvo iki 1921 m., dalyvaudamas Nepriklausomybės kovose.

Būnant atsargoje, buvo pakeltas į kapitonus. Dirbo mokytojo darbą: Žvingių, Laukuvos, Šilalės, Jonavos ir Kauno pradžios mokyklose. Ištikus Lietuvą tragedijai, S. Laucius 1944 m. pasitraukė į Vakarus. Apsigyveno Vokietijoje — Grėvene, kur Žibinto mokykloje dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą. Be to, redagavo stovyklos laikraštį "Mūsų Žodį".

1949 m. emigravo į Angliją ir apsigyveno Londone. Londone gyvendamas, kad ir fizinį darbą dirbdamas, su spauda tampriai palaikė ryšius. Prieš penkeris metus iš Anglijos persikėlė į JAV ir apsigyveno Chicagoje.

Kaip rašytojas, jis buvo žinomas Stellos slapyvardžiu. Parašė ir išleido visą eilę knygų: eilėraščių, satyrų ir dramatinių veikalų, iš kurių keli buvo net premijuoti. Jo dramos buvo dažnai vaidinamos tiek Lietuvoj, tiek išeivijoje mėgėjų scenose.

Kpt. Lauciaus palaikai buvo pašarvoti Mažeikos - Evans koplyčioje. Joje įvyko atsisveikinimas: su velioniu rašytojų vardu atsisveikino B. Babrauskas, žurnalistų — A. Pužauskas ir visuomenės vardu — kun. B. Sugintas.

Velionis paliko liūdinčią žmoną Elzbietą ir dvi dukteris: Liuciją ir Gražiną su šeimomis Chicagoje, o Lietuvoje sūnų Kviriną su šeima.

Pov. Dirkis

Pirmojo Lietuvos kareivio Stasio Butkaus antkapio pašventinimas įvykęs gegužės 23 d. šv. Karolio kapuose Long Island. Virš. deš. ramovėnų komisija pastačiusi antkapį: L. Bileris, Z. Raulinaitis ir J. Sirgedas. Apačioje — Ramovės sk. p-kas V. Alksninis taria žodį, kairėje — kun. A. Račkauskas šventinęs antkapį, deš. — dalyviai.

Nuotraukos V. Maželio

A. A. KAZĮ ŠLEINĮ PALYDĖJUS

Chicagoje 1965 m. gegužės 27 d. po sunkios paraližo ligos mirė tylus buvęs Tauragės teismo anstolis, Anykščių ir Panevėžio teismų teisėjas, Chicagos skyriaus savanorių-kūrėjų pirmininkas, teisininkas Kazys Šleinys.

Jis mokėsi Voronežo, Panevėžio ir Vilniaus gimnazijose, studijavo teisę Kaune Vytauto Didžiojo universitete. Pačioje pradžioje 1919 m. K. Šleinys iš Vilniaus gimnazijos stojo savanoriu į Lietuvos atkuriamą kariuomenę. Vyr. štabas, surinkęs atatinkamą skaičių jaunuolių, turinčių vidurinį išsilavinimą, tame skaičiuje ir K. Šleinį, paskyrė į naujai formuojamą Kaune aviacijos mokyklą, iš kurios dėl sveikatos Šleinys tapo perkeltas į Kauno Karo komendantūrą administracijos darbą dirbti.

Iš karto jis ėjo raštininko pareigas, vėliau raštvedžio, vėliau buvo pakeltas į karo valdininkus ir pradėjo naujai įsteigtame Kauno universitete studijas: iš karto medicinos fakultete, iš kurio persikėlė į teisės fakultetą. Išėjęs iš kariuomenės ir baigęs universitetą, įstojo į Teisingumą ministeriją, kurioje ištarnavo įvairiose pareigose apie 15 metų, t. y. iki Lietuvos okupacijos.

1944 m. iš Lietuvos su šeima pasitraukė į Vakarus.

Apsigyveno V. Vokietijoje, kurioje tremtinio gyvenimą išvargo 5 metus. 1950 m. iš V. Vokietijos emigravo į JAV ir apsigyveno Chicagoje, kurioje išgyveno iki mirties, dirbdamas "šapoje" ir tuo pelnydamas pragyvenimą sau ir šeimai. Prieš šešeris metus jo sveikata taip pašlijo, kad beveik visą laiką išbuvo invalidu, stropiai globojamas ir prižiūrimas mylimos šeimos ir vaikų.

Velionis buvo sukūręs lietuvišką šeimą: buvo vedęs lietuvaitę Aleksandrą Šimonytę ir išaugino du sūnus: Raimundą ir Liudą, baigusius augštuosius mokslus.

Gyvendamas Chicagoj, sveikas būdamas, buvo aktyvus narys L.V.S. Ramovės, savanorių - kūrėjų organizacijos ir teisininkų organizacijos.

Velionis buvo kilęs iš Kiškelių km. Anykščių vlsč., Utenos apskr. Jo tėvai buvo ūkininkai.

Sav.-kūrėjas K. Šleinys buvo palaidotas šv. Kazimiero kapinėse Chicagoje. Jo palaikai buvo pašarvoti Mažeikos ir Evans koplyčioje. Karsto nešė teisininkų draugijos nariai: J. Gudauskas, K. Jukonis, J. Kasakaitis, A. Laucevičius, J. Našliūnas, A. Sugintas ir J. Talalas.

Pov. Dirkis

MIRĖ "LAISVOSIOS LIETUVOS" REDAKTORIUS ALGIRDAS J. KAULĖNAS

Šiomis dienomis Chicagos lietuvių visuomenė tapo sukrėsta vieno mūsų tautos sūnaus, didelio patrijoto, kovotojo "Laisvosios Lietuvos" redaktoriaus, diplomato ir teisininko Algirdo Jono Kaulėno nelauktos mirties. Jis užgęso, kaip rudens šalnos pakirsta žolė, nuvyto, kaip žmogaus rankos nuskinta gražiai žydinti gėlė. Jis mirė po sunkios plaučių ligos birželio 22 d. ir birželio 26 d. buvo palaidotas Chicagos šv. Kazimiero kapinėse.

Gimęs 1912 m. kovo 27 d. Subačiuje, Panevėžio apskr., A. Kaulėnas mokėsi Panevėžio gimnazijoje ir Vyt. Didžiojo universitete Kaune. Baigęs studijas ir įsigijęs teisininko diplomą, kurį laiką mokytojavo, bendradarbiavo spaudoje, redagavo "Panevėžio Balsą", buvo Panevėžio dramos teatro direktorius ir parašė šiuos veikalus: "Audra", "Sieloj rauda", "Sapnas", "Žiedas" ir komediją "Maharadža".

1944 m., kartu su dauguma intelektualų lietuvių, pasitraukė į Vakarus. Iš V. Vokietijos emigravo į Angliją. Londone gyvendamas, dirbo visuomeninį darbą, redagavo "Britanijos Lietuvį" ir įsteigė "Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio" skyrių. Iš Anglijos persikėlė į JAV ir apsigyveno Chicagoje, kur keleris metus redagavo "Laisvąją Lietuvą", būdamas kartu LAS tarybos nariu ir teisiniu patarėju. Taip pat ir čia jis įsteigė ŠLA 375 kuopą ir jai vadovavo.

Su jo mirtimi lietuvių tauta neteko augštos vertės lietuvio, tautos ir valstybės nenuilstamo sąžiningo ir darbštaus vyro, o šeima — mylimo tėvo. A. Kaulėnas nuo pat jaunystės ligi paskutinio atodūsio dirbo įvairiose srityse ir yra išvaręs gilią vagą lietuvių tautos gyvenime ir L. A.S sąjūdžio veikloje.

Kadangi velionis augo, brendo ir mokslus ėjo Lietuvos nepriklausomybės laikais, tai tėvynės meilė, kuri jam buvo įskiepyta tėvų, labiau įsiliejo į jo jauną širdį ir jis išaugo tikru patrijotu ir tokiu liko iki pat mirties. Jo gilus patrijotizmas, paremtas tautiškumo idelogija, pradėjo reikštis dar gimnazijos suole, o subrendo studijų metu. Šios žymės buvo velionio būdo puošmena visame jo gyvenime.

Velionis paliko liūdinčią žmoną Stefaniją ir sūnus Gediminą ir Mindaugą su šeima.

Pov. Dirkis

Liepos 3 d. Andes, N.Y. kapuose, pašventinus gen. št. plk. E. Kraunaičio antkapį.
B. Balčiūno nuotr.

Kaina 2 u—a

A. Rėklaitis, buvęs ilgametis LVS Ramovės c.v. sekretorius, paruošė ir pateikė Sąjungos centro valdybai žemiau skelbiamas apyskaitas.

A.

Dr. K. R. Jurgėlos "Tannenberg July 15 1410" knygos apyskaita — stovis 1965. IV. 15

	egz.
I. GAUTA: Atspausta "Darbininko" spaustuvėje 1961 m.	3000
II. IŠLEISTA:	
1. Kaipo dovana išsiųsta ar įteikta atskiriems asmenims, mūsų laikraščių ir žurnalų redakcijoms bei kultūrinėms įstaigoms, JAV ir kitų kraštų bibliotekoms bei knygynams	1343
2. Išsiųsta bei įteikta LVS Ramovės skyriams	935
3. Duota knygos autoriui dr. K. R. Jurgėlai	150
4. Duota pardavimui:	
Jonui Karveliui	170
"Marginiams"	20
"Draugui"	17
5. Perduota L V S Ramovės c. v. ižd. K Oželiui 1965. IV. 15	365
Balansas	3000

Perdavė A. Rėklaitis — priėmė K. Oželis

B.

"L V S Ramovės Pirmas Dešimtmetis 1950-1960" knygos apyskaita — stovis 1965. V. 22

	egz.
I. GAUTA: Atspausta Vi Vi spaustuvėje 1962 m.	700
II. IŠLEISTA:	
1. Parduota, išsiųsta ar įteikta LVS Ramovės skyriams pardavimui - platinimui	329
2. Kaipo dovana išsiųsta ar įteikta mūsų laikraščių bei žurnalų redakcijoms, Pasaulio Lietuvių Archyvui, Knygų Lentynai ir radio valandėlių programų vedėjams	14
3. Kaipo dovana pasiųsta ar įteikta mūsų diplomatams ir veiksniams	17
4. Kaipo dovana pasiųsta ar įteikta atskiriems asmenims	33
5. Kaipo dovana pasiųsta JAV ir 19-kai kitų kraštų bibliotekoms bei knygynams	132
6. Duota pardavimui: Jonui Karveliui	10
"Draugui"	10
"Marginiams"	1
7. Liko neparduotų:	
Clevelando skyriuje	2
Pas c.v. ižd. K. Oželį	2
8. Perduota c.v. ižd. K. Oželiui 1965. V. 22	150
Balansas	700

Perdavė A. Rėklaitis — priėmė K. Oželis

P.S. Prie šių apyskaitų buvo prijungta atskiri priedai ir bylos su pateisinamais dokumentais ir smulkiomis žiniomis kam, kada ir kiek knygų buvo pasiųsta ar įteikta, nurodant ir knygų gavėjų adresus. Gi "Dešimtmečio" knygos apyskaitoje pridėtas ir knygos gavėjų alfabetinis sąrašas, kuriame be kitų žinių nurodyta kas ir kiek už gautą knygą yra sumokėjęs. Už parduotas "Dešimtmečio" knygas iki šiol yra gauta arti $2400.00. Už atspausdinimą knygos 700 egz. sumokėta $2500.00.

1965 m. birželio mėn. 2 d.
Čikaga

A. Rėklaitis

"Tannenberg" ir "Dešimtmečio" knygos yra pasiųstos šių valstybių bibliotekoms bei knygynams:

	"Tannenberg" egz. skaičius	"Dešimtmetis" egz. skaičius
1 JAV	1055	41
2. Anglija	109	15
3. Prancūzija	28	24
4. V. Vokietija	13	9
5. Kanada	6	10
6. Švedija	1	13
7. Šveicarija	3	3
8. Olandija	3	3
9. Austrija	2	2
10. Suomija	1	1
11. Italija	2	1
12. Belgija	1	2
13. Danija	1	—
14. Portugalija	1	1
15. Norvegija	1	1
16. Graikija	1	1
17. Egiptas	1	1
18. Turkija	2	1
19. Ispanija	1	1
20. Izraelis	1	—
21. Indija	1	—
22. Australija	1	1
22. Japonija	1	—
23. Argentina	1	1
24. Brazilija	1	—
25. Jugoslavija	1	—
Viso	1239	132

1965 m. birželio mėn. 2 d.
Čikaga

A. Rėklaitis

LAPKRIČIO 13-TOSIOS MANIFESTACIJA

Žygio į Jungtines Tautas rengimas jau susilaukė iš visuomenės pritarimų, paskatinančių pagelbos pasisiūlymų ir lėšų.

Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirm. J. B čiūnas pritarimą lapkričio 13 d. manifestacijai parėmė dviem apsiėmimais: a) skatinti visų kraštų PLB organus bei veikėjus, kad jie skubiai ir uoliai imtūsi mobilizuoti dalyvius manifestacijai, arba — nuo New Yorko tolesniuose kraštuose — telkti manifestacijai lėšas; b) išduoti manifestacijos komitetui savo asmeninę $3,000 garantiją, reikalingą sudarant sutartį su manifestacijos patalpų administracija.

Pritarimą ir paramą pareiškė Amerikos L. B-nės Tarybos pirm. V. Volertas, visos Tarybos vardu, pažymėdamas, kad manifestacijos komitete kaip tik yra ir šios Tarybos narys (R. Kezys).

Stambią auką Komitetas Lietuvos Nepriklausomybei Atstatyti gavo, kaip nenumatytą staigmeną, iš vieno airių kilmės niujorkiečio, rašomųjų dalykų prekybininko. A. Sniečkaus paprašytas paskolinti komitetui kaikurių priemonių, reikalingų organizuoti manifestacijai dėl Lietuvos nepriklausomybės, pareiškė, kad, jei yra nepriklausomybei vertų kraštų, tai Lietuva tikrai jų tarpe: duodu jūsų darbui medžiagų nemokamai! Ir sukrovė raštinės reikmenų iš viso už $167.60. Tad Komiteto raštinė jau veikia nuo liepos 12 dienos. Adresas:

Committee To Restore Lithuania's Independence
29 W. 57 St., Tenth Floor
New York, N. Y. 10019. Tel. (212) 752-0099

ECHO VALLEY lietuviška vasarvietė

Atidaryta ištisus metus. Lietuviai savininkai *Elena* ir *Julius GARMAI* visus maloniai kviečia atvykti. Iš anksto kreiptis:

ECHO VALLEY, Echo Lake, Pa. — Telef.: 717 - 424 - 1920.

DŽIAUGSMAS — POILSIS IR RAMYBĖ POCONO KALNUOSE

Kur vakar dienos malonumai — tampa rytdienos maloniais prisiminimais...

Puikūs ir patogūs kambariai su televizija, radijo ir voniomis, arba atskiri nameliai. Modernus baras, didelis maudymosi baseinas ir ežerėlis, 20 akrų miško, visokiausias sportas vasarą ir žiemą, šokiai ir geras lietuviškas maistas. . . . . Nuolaidos: organizacijoms, stovykloms, suvažiavimams

KONCERTAS - POBŪVIS

Kovingos dvasios žadintojui žurnalui "KARYS" paremti, š. m. rugsėjo mėn. 25 d., 7 val. vakare, Jaunimo Centre, Čikagoje, įvyks KONCERTAS.

Rengia LVS Ramovės Chicagos skyrius. Talkininkauja birutininkės, savanoriai - kūrėjai, šauliai, lietuvių jūrų skautija ir "Krivulės" nariai.

Programa

1. Du muzikiniai kūriniai violenčele. Išpildys muz. Petras Armonas.
2. Vaidinimas "Sudiev, Motinėle", vaizdelis iš lietuvių partizanų veiksmų. Išpildys Čikagos šaulių meno kuopelė.
3. Dainos. Išpildys solistė Janina Armonienė.
4. Tautiniai šokiai. Atliks Čikagos šaulių meno kuopelė.

1. Šokiai. 2. Bufetas. 3. Dovanų laimėjimai. 4. Bilietų traukimas dail. A. Petrikonio paskirtam brangiam paveikslui ir prekyb. J. Karvelio duotoms vertingoms knygoms laimėti.

Visiems LVS Ramovės skyriams priminimas

Šio rengiamo koncerto - pobūvio proga "KARIO" atstovas Čikagoje, ramovėnas A. Rėklaitis, š. m. liepos mėn. 1 d. išsiuntinėjo visiems LVS Ramovės skyriams JAV ir kituose kraštuose po tam tikrą skaičių bilietų dail. A. Petrikonio paveikslui ir prekyb. J. Karvelio knygoms laimėti. Tikslas — sutelkti didesnę sumą "KARIUI" paremti.

Bilietų traukimas įvyks ne rugsėjo mėn. 11 d., kaip buvo pažymėta bilietuose, bet rugsėjo mėn. 25 d., nes tas parengimas nukeltas dėl svarbių priežasčių į šią datą. Bilietų šakneles ir pinigus už parduotus bilietus skyriai prašomi atsiųsti ne vėliau š. m. rugsėjo mėn. 15 d. (žiūr. A. Rėklaičio raštą š. m. liepos mėn. 1 d.).

"KARIO" štabas iš savo pusės prašo visus skyrius ir ramovėnus Čikagos ramovėnų pastangas paremti. Savo nuoširdų pritarimą "KARIO" tikslams parodysime ir realią jam paramą suteiksime, jei visus gautis bilietus išplatinsime.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.
Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

[illegible] redakcijoje [illegible]esaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.